

Electoral systemen en democratische stabiliteit: een krachtig samenspel?

Stimmzettel
für die Wahl zum Deutschen Bundestag
im Wahlkreis 5 Kiel
am 18. September 2005

Sie haben 2 Stimmen

hier 1 Stimme

für die Wahl
eines
Wahlkreisabgeordneten

Erststimme

hier 1 Stimme

für die Wahl
einer Landesliste (Partei)
- maßgebende Stimme für die
Verteilung der Sitze insgesamt
auf die einzelnen Parteien -

Zweitstimme

1	Dr. Bartels, Hans Peter Angestellter Kiel Esmarchstraße 16	SPD	Sozial- demokratische Partei Deutschlands	☐	☐	SPD	Sozialdemokratische Partei Deutschlands Dr. Ernst-Dieter Rossmann, Bettina Hagedorn, Franz Thöniess, Gabriele Hiller-Uhn, Sönke Rex	1
2	Dr. Murmann, Philipp Geschäftsführer Heikendorf Hardenbergblick 3	CDU	Christlich Demokratische Union Deutschlands	☐	☐	CDU	Christlich Demokratische Union Deutschlands Wolfgang Blömmel, Dr. Ole Schröder, Arke Eymar, Otto Bernhardt, Gero Strojohann	2
3	Müller, Klaus Diplom-Volkswirt Kiel Wilhelminenstraße 29	GRÜNE	BÜNDNIS 90/DIE GRÜNEN	☐	☐	GRÜNE	BÜNDNIS 90/DIE GRÜNEN Gisela Klein, Rainer Steinbock, Monika Henrich, Sebastian David Frick, Erika von Kalben	3
4	Blumenthal, Sebastian Angestellter Kiel Hamburger Chaussee 48	FDP	Freie Demokratische Partei	☐	☐	FDP	Freie Demokratische Partei Jürgen Koppeln, Dr. Christel Happach-Kasan, Sebastian Blumenthal, Wolfgang Schnabel, Dr. Michaela Blum	4
5	Thore, Björn arbeitsuchend Kiel Feldstraße 97	DIE LINKE.	Die Linkspartei, Schleswig- Holstein	☐	☐	DIE LINKE.	Die Linkspartei, Schleswig-Holstein Lutz Holmann, Heidi Beutin, Wolke Mielich, Björn Thore, Brigitte Wendt	5
6	Gutsche, Hermann EDV-Berater Kiel Königsstraße 22	NPD	National- demokratische Partei Deutschlands	☐	☐	NPD	Nationaldemokratische Partei Deutschlands Uwe Schäfer, Jens Liska, Inge Sauerz, Wolfgang Schimmel, Alfred Henning	6
7	Mrozewski, Oliver Koch Altenholz Danziger Straße 5	FAMILIE	FAMILIEN- PARTEI DEUTSCHLANDS	☐	☐	FAMILIE	FAMILIEN-PARTEI DEUTSCHLANDS Mathias Kortüm, Werner Lehmann, Sabine Cavé, Hike Rothshagen, Bettina Kortüm	7
				☐	☐	MLPD	Marxistisch-Leninistische Partei Deutschlands Jakobus Fröhlich, Inge Marbach, Andrea Sibylla Hähner, Joachim Griesbaum, Maria Meyer	8

Een studie naar de effecten van electorale systemen op de democratische stabiliteit.

Rigo Heldoorn

Masterthesis politicologie

Radboud Universiteit Nijmegen

2-12-2013

Electorale systemen en stabiliteit: een krachtig samenspel?

Een studie naar de effecten van electorale systemen op de democratische stabiliteit.

Rigo Heldoorn

Afstudeerthesis voor de Master politicologie

Radboud Universiteit Nijmegen

2-12-2013

Begeleider: Dr. K.M. Anderson

Tweede lezer: Dr. A. S. Zaslove

Inhoud

Voorwoord	4
Samenvatting.....	5
1. Inleiding	6
2. Theoretisch kader	9
2.1 Wetenschappelijke positie onderzoek electorale systemen.....	9
2.2 Electorale systemen	11
2.2.1 Electorale systemen en hun consequenties	12
2.2.2 Specifieke electorale systemen	14
2.3 Stabiliteit	18
2.3.1 Electorale systemen en stabiliteit	19
2.3.2 Meerderheidsstroming.....	20
2.3.3 Consociationalisme.....	21
3. Onderzoeksopzet.....	24
3.1 methodologische aanpak	24
3.2 Operationalisering variabelen	27
3.2.1 Operationalisering electorale systemen	27
3.2.2 Operationalisering stabiliteit:.....	27
3.2.3 Operationalisering en keuze overige variabelen.....	28
4. Resultaten.....	32
4.1 kernvariabelen in relatie tot de FSI	32
4.2 Disproportioneel vs. Proportioneel.....	33
4.3 Het consociationalisme	37
5. Conclusie	41
Literatuurlijst:.....	43
Bijlage 1: Operationalisering kern en controlevariabelen.....	45
Bijlage 2: SPSS output.....	54

Voorwoord

Met deze thesis beëindig ik mijn schoolcarrière. Van 1992 tot 2013 heb ik onafgebroken onderdeel uitgemaakt van het onderwijsproces. Inmiddels heb ik ook werk gevonden in het onderwijs en zie ik ook vanuit een andere invalshoek hoe leuk het is om bezig te zijn met het onderwijs. Toch moet ik zeggen dat ik blij ben, dat ik mijn schoolcarrière beëindig, want 21 jaar is toch wel erg lang. Zeker ook omdat het de afsluiters van de studie zijn, de thesissen, die bij mij zoveel tijd kosten en waarbij ik constant mijn “innerer Schweinehund” moet overwinnen om eraan te gaan werken. Al met al was het schrijven en tot stand brengen van deze thesis geen gemakkelijke opgave hoe leuk ik het onderwerp ook vond. Komt bij dat als je er zo lang over doet, zaken die je hebt geleerd in een eerder stadium van de opleiding gaat vergeten of op zijn minst onzeker wordt over de wijze waarop je bepaalde zaken moet weergeven of gebruiken. Toch denk ik wel heel veel aan de opleiding politicologie te hebben gehad, vooral in mijn functie als raadslid, maar ook als bestuurssecretaris van het bestuur van het Graafschap College. Het zit hem dan nog niet eens zo zeer in de kennisaspecten, maar meer in de wijze waarop je tegen de wereld aankijkt. Of dit de wetenschappelijke bril is vraag ik me af. Het is meer dat de opleiding politicologie een combinatie weet te maken tussen filosofie, structuren (in plaats van mensen), economie en natuurwetenschappelijke kenmerken die de bril vormen waarmee je naar de wereld kijkt. Op dit moment kijk ik bijvoorbeeld voor mijn werk hoe ik het communitarisme kan verbinden met de organisatiestructuur.

Het proces om de thesis tot stand te brengen heeft een zware wissel getrokken op mijn privéleven. Er zijn vele keren geweest dat ik weer aan mijn thesis ging werken, ten kosten van allerlei andere leuke dingen die je graag samen zou willen doen. Bovendien was het nog maar de vraag of ik me er dan ook toe kon zetten. Zelfs in zo een situatie bleef mijn lieve vriendin Saskia mij steunen en daar ben ik haar zeer dankbaar voor. Ze hoeft zich in ieder geval geen zorgen te maken dat ik snel aan een nieuw project begin. Eerst maar eens veel leuke dingen samen doen.

Graag wil ik ook mijn begeleider Karen Anderson bedanken voor haar feedback op het stuk. Ik moet zeggen dat ik vaak nerveus bij Karen aan het bureau zat en dat lag zeker niet aan Karen. Maar in de combinatie met het Engels spreken (wat ik belangrijk vind, maar te weinig doe) en het terughalen van eerder geleerde technieken over bijvoorbeeld de statistiek liepen de gesprekken niet helemaal naar wens. Desalniettemin heb ik de gesprekken als zeer waardevol ervaren en hebben ze me de juiste richting weten mee te geven en daardoor ligt hier nu het eindproduct voor. Bedankt!

Rigo Heldoorn

Gendringen, 27 oktober 2013

Samenvatting

Deze masterthesis gaat in op de effecten van electorale systemen op democratische stabiliteit. De aanleiding voor dit onderzoek is terug te vinden in de hedendaagse ontwikkelingen in het Midden-Oosten waar mogelijk nieuwe democratieën aan het ontstaan zijn. Deze democratieën hebben parlementaire kiessystemen nodig die zorgen voor stabiele regeringen. De thesis stelt zich daarom tot doel te onderzoeken onder welke omstandigheden bepaalde type kiessystemen zorgen voor stabiliteit. Het consociationalisme is daarin de belangrijkste theorie en stelt dat in verdeelde samenlevingen proportionele kiessystemen nodig zijn om de stabiliteit te waarborgen. Dit zouden ze doen doordat ze bijvoorbeeld beter rekening houden met minderheden. Andere afgeleide theorieën stellen juist dat, ook in niet verdeelde samenlevingen, kiessystemen goed functioneren waar maar een paar partijen uiteindelijk in het parlement komen. Deze systemen kennen vaak veel districten in een land, die elk maar één of een paar parlementariërs afvaardigen. Doordat er minder partijen zijn kan er sneller worden gereageerd op problemen, waardoor deze systemen juist zorgen voor meer stabiliteit. In een statistisch onderzoek worden beide theorieën nader onderzocht. Hieruit blijkt dat proportionele systemen over het algemeen een beter effect lijken te hebben op de stabiliteit van de democratie dan disproportionele systemen. Met de uitzondering dat disproportionele systemen in extreem verdeelde samenlevingen mogelijk beter zouden werken, dit is duidelijk in tegenspraak met de theorie.

1. Inleiding

Is democratie de juiste regeringsvorm? Tot voor kort zou mijn antwoord daarop zijn geweest; “ligt eraan waar je woont”. Echter met de Arabische lente vanaf 2011 en de roep om democratie in veel landen denk ik dat het universeel het beste systeem is om een land te besturen en niet slechts een westers construct. Als je tot de conclusie komt dat democratie de juiste vorm is, is de vraag veel belangrijker hoe je die democratie inricht? Zo kan een democratie uit verschillende instituties worden opgebouwd; regeringen, onafhankelijke centrale banken, het juridische systeem, grondwetten, parlementen enzovoorts. Echter de meest essentiële eigenschap van alle democratieën is dat het voltallige volk op één of andere wijze het eerste en het laatste woord heeft. Of zoals president Abraham Lincoln het ooit al zei; “democracy means government not only by but also for the people” (in Lijphart, 1999, p. 1). Dat wil zeggen; een regering in overeenstemming met de voorkeuren van het volk. Binnen het kader van een democratie kunnen die voorkeuren van het volk worden geuit op verschillende manieren. Zo kan het volk met elkaar delibereren om tot een besluit te komen, zou het volk per te nemen besluit kunnen worden geraadpleegd in een referendum, maar de meest voor de hand liggende methode is indirect via het kiezen van volksvertegenwoordigers. In verband met het laatste punt geeft Lijphart (1994, p. 1) aan dat een kiessysteem “the most fundamental element of representative democracy is”. Deze opmerking in relatie tot de ontwikkelingen in het Midden Oosten geven de actuele aanleiding van deze thesis aan. De aanleiding brengt deze thesis bij de vraag: welk type kiessysteem is er nodig om een stabiele en adequaat functionerende democratie te worden? Die vraag is bijvoorbeeld onlangs gesteld op een bijeenkomst van de Europese commissie voor democratie door wetgeving ten aanzien van Tunesië (Grotz, 18 december 2012). De conclusie van het begeleidend document voor die bijeenkomst was:

“The present paper should have made clear that no electoral system fits best each place and any time. Choosing the “right” electoral system always meets with three fundamental challenges. Firstly, there is a general trade-off between securing representativeness and fostering governability. Which principle should be given priority in a particular sociocultural and historical context, has to be decided normatively by the relevant political actors. Secondly, the institutional variety of electoral systems is immense. As technical details matter quite a lot, the design of an electoral system has to be “fine-tuned”, especially if it should allow for more balanced effects between strongly manufactured majorities and pure proportionality. And, thirdly, the context makes a significant difference. Therefore, an electoral system design should also take the given party-system environment into account.” (Grotz, 2012, p. 6).

Deze conclusie mag duidelijk zijn, maar niet erg behulpzaam. Er wordt gesuggereerd met twee van de drie “fundamental challenges”, dat het altijd aan de specifieke context ligt hoe een systeem zal functioneren en daarbij moet er een balans worden gezocht tussen representativiteit en regeerbaarheid. Ik ben het met de constatering eens, maar vind het te makkelijk om alles te wijten aan de context. Op die manier zou de sociale wetenschap kunnen stoppen met haar onderzoek. Ik denk daar anders over. In mijn beleving zijn er zeker universele uitspraken mogelijk, weliswaar onder bepaalde condities en in mindere of meerdere maten,

maar algemene effecten zijn na te gaan. Zo heeft Lijphart (1999, 2012) in zijn boek “patterns of democracy” aangetoond dat “consensus democratieën” met bepaalde institutionele eigenschappen beter functioneren dan “meerderheidsdemocratieën”. Roller (2005) komt gedeeltelijk tot dezelfde conclusie. Hieruit maak ik op dat ook los van de context algemene uniforme effecten te ontwaren zijn in de empirische wereld.

Volgens Grotz zou het zoeken van een goede balans tussen representativiteit en regeerbaarheid de belangrijkste consequentie moeten zijn van een kiessysteem. Ook daar ben ik het niet mee eens. In mijn optiek is een electoraal systeem een middel om conflicten op te lossen en is het belangrijkste resultaat van een electoraal systeem dat het leidt tot stabiliteit. Dat is dan ook waar deze thesis zich op zal richten. In het bijzonder is deze vraag onlangs nog actueel geworden in verband met de Arabische lente. In Egypte is de democratisch gekozen president Morsi afgezet door het leger, omdat hij zijn eigen achterban teveel zou bevoordelen en onvoldoende oog had voor de grondwettelijke rol die hij moest vervullen¹. Verkeerde man op de verkeerde plek en/of is het hebben van een gekozen president minder geschikt voor Egypte dan aanvankelijk werd gedacht? Hoe dan ook heeft de stabiliteit van Egypte er flink onder geleden, gezien de demonstraties en geweldsuitbarstingen. Een ander voorbeeld van langer geleden is bijvoorbeeld de ineensstorting van de Weimarrepubliek in Duitsland. Het kiessysteem dat tot het parlement leidde sloot niet (genoeg) aan bij de economische, culturele en sociale context van Duitsland op dat moment. Het systeem destabiliseerde en Hitler kwam aan de macht door het parlement buiten functie te stellen. Al met al is het hoogste goed voor een democratie het voorkomen van geweld en wetteloosheid, kortom instabiliteit.

Met de bespreking van de directe aanleiding voor deze thesis in het kader van de actualiteit ben ik al langer bezig met de rol van kiessystemen in landen. Met name ben ik geïnteresseerd geraakt in kiessystemen na het lezen van een artikel van Doorenspleet (2005) over de effecten die gemengde kiessystemen hebben op de kwaliteit van de democratie. Ze concludeert uiteindelijk dat gemixte electorale systemen “do not combine the best of both World” (Doorenspleet, 2005, p. 44). Hiermee doelt ze op de voordelen die gemixte systemen zouden hebben, doordat ze zowel goed zouden zijn in regeren als goed zouden zijn in vertegenwoordigen en representeren. Op deze conclusie is het één en ander aan te merken, vooral omdat ze die conclusie trekt met betrekking tot maar één type gemixt systeem, parallel, terwijl er ook een ander type is (zie verder hoofdstuk 2.2.2). Het andere type, ook wel “mixed member proportional” (MMP) genoemd wordt onder andere in Duitsland gebruikt voor de Bondsdag. Ik denk dat er in dit systeem een aantal goede mechanismes zitten die de stabiliteit van de Duitse staat vergroten, door zowel te streven naar proportionaliteit, regeringseffectiviteit en lokale verankering van de politiek. Of dat zo is zal mede uit dit onderzoek moeten blijken. Waar het mij hier om gaat is dat het mij inzicht gaf in het idee dat instituties als kiessystemen ertoe doen. Dat ze ertoe doen wordt ook bevestigd door Sartori die kiessystemen ziet: “as the most specific manipulative instrument of politics” (Sartori, 1968, p. 273). Ofwel politici kunnen kiessystemen gebruiken voor hun eigen belangen. Het electorale systeem als instrument kent daardoor veel gezichten en maakt het een uitermate interessant onderzoeksonderwerp.

¹ <http://www.theguardian.com/world/2013/jul/05/morsi-final-days-egypt-president> (geraadpleegd 23-8-2013)

Het onderzoek in deze thesis zal zich dus richten op de relatie electoraal systeem en stabiliteit binnen het kader van functionerende democratieën (zie operationele definitie in hoofdstuk 3.1). Hierbij zal worden getracht zoals Grotz als tweede uitdaging aangeeft de kiessystemen zo specifiek mogelijk in verband te brengen met stabiliteit. Tegelijkertijd wil ik ook in staat zijn om iets te zeggen over alle democratische kiessystemen in de wereld. Dit impliceert dat het onderzoek zal moeten worden uitgevoerd met veel cases, met veel verschillende kiessystemen. Daarom zal het meeste onderzoek worden gedaan via statistische methoden van minimaal 60 cases. Hierbij worden er regressies gedraaid van de onafhankelijke kernvariabelen (electorale systemen) op de mate van stabiliteit. Tegelijkertijd zal gecontroleerd moeten worden voor de context waarbinnen democratieën functioneren. Het is hierbij niet perse het doel om naar een specifiek ideaaltypisch systeem te zoeken, maar wel naar een systeem dat onder bepaalde omstandigheden goed de stabiliteit weet te waarborgen. De centrale probleemstelling die derhalve kan worden geponeerd is:

Onder welke condities bevordert een bepaald type electoraal systeem een stabielere democratie?

Deze probleemstelling wordt beantwoord door middel van het onderzoeken van twee hypothesen. Deze komen in hoofdstuk 2 aan bod naar aanleiding van de theoretische uiteenzetting. Hieruit zal ook blijken dat de theoretische kennis op dit gebied niet heel erg uitgebreid is. Wel is er veel geschreven over hoe afzonderlijke instituten bijdragen aan de stabiliteit van een systeem of is onderzocht hoe overheden functioneren met bepaalde instituten, maar hoe kiessystemen hun rol hebben als interveniërende variabele is veelal onduidelijk. Dit maakt het onderzoek ook wetenschappelijk relevant. Het antwoord kan een verklaring geven voor waarom sommige democratieën goed of slecht presteren. Verder zou het aankomende democratische systemen kunnen helpen in de keuze voor hun electoraal systeem. Bovendien is dit onderzoek uniek in zijn opzet, doordat er weinig grootschalig (met veel landen) statistisch onderzoek is geweest naar dit soort verbanden. Door de grote dekking en verspreidheid van landen kunnen er beter steekhoudende verbanden worden gevonden over meer variabelen.

De opbouw van deze thesis is verder als volgt: na deze inleiding wordt ingegaan op het theoretisch kader in hoofdstuk 2. Er wordt hierbij eerst ingegaan op de wetenschappelijke stroming waarbinnen de thesis past. Vervolgens wordt in brede zin ingegaan op de typologieën van kiessystemen. Daarna wordt er ingegaan op enkele specifieke kiessystemen. Aan het eind van hoofdstuk 2 wordt dan de theoretische relatie geschetst met democratische stabiliteit en de rol die kiessystemen hierbij hebben. Hieruit volgen twee hypothesen, waarvan in hoofdstuk 3 zal worden aangegeven hoe ze worden onderzocht. In hoofdstuk 4 worden vervolgens de resultaten gepresenteerd. Aan de hand van verschillende modellen wordt het al dan niet verwerpen van de hypothesen besproken. In hoofdstuk 5 komen als laatste de conclusies en aanbevelingen aan bod. Hierin wordt ook een antwoord geformuleerd op de probleemstelling. Omwille van de leesbaarheid zijn kiessystemen en electorale systemen als synoniemen voor elkaar gebruikt in deze thesis. In dit kader heb ik er ook voor gekozen enkele Engelse vaktermen niet te vertalen naar het Nederlands.

2. Theoretisch kader

Het gaat in deze thesis om electorale systemen en de effecten die een electoraal systeem kan hebben op stabiliteit van een democratie. Het theoretisch kader heeft dan ook als doel een overzicht te geven van de literatuur op het gebied van electorale systemen in relatie tot theorieën over stabiliteit. In de opbouw van dit hoofdstuk wordt gewerkt van breed naar smal. Dat betekent dat onderzoek naar, en het belang van instituties zoals electorale systemen eerst in de wetenschappelijke context geplaatst wordt. Vervolgens is het binnen dat kader interessant om naar de beschrijving van electorale systemen zelf te kijken: wat zijn de kenmerken en wat zijn de consequenties van verschillende type systemen? Daarna volgt de relatie met stabiliteit, waarbij eerst zal worden ingegaan op wat stabiliteit in feite is. Vervolgens wordt de relatie tussen electorale systemen en stabiliteit besproken, hieruit volgen twee hypothesen. Ten aanzien van het lezen van dit theoretisch kader geldt dat er keuzes zijn gemaakt in de tekst omwille van het leesbaar en beknopt houden van de tekst. In een aantal gevallen zal worden verwezen of worden toegelicht waarom iets wel of niet is opgenomen in dit theoretisch kader.

2.1 Wetenschappelijke positie onderzoek electorale systemen

Het onderzoek naar de rol van electorale systemen binnen democratieën is pas vanaf de jaren 80 een echt thema geworden binnen de politieke wetenschappen (Farrel, 2001, p.1). Hiervoor zijn twee belangrijke redenen te geven. Ten eerste is democratie allang niet meer alleen een “westers product”, maar heeft de democratische derde golf ervoor gezorgd dat de groep van democratieën is gegroeid (Huntington, 1991). De toename van democratieën ging gepaard met een toename van vrije en eerlijke verkiezingen, gezien het feit dat een verkiezing een noodzakelijke voorwaarde is voor het zijn van een democratie (Ito, 2001, p. 288). In dit verband kan de volgende gangbare definitie van democratie worden gegeven: ‘The democratic method is that institutional arrangement for arriving at political decisions in which individuals acquire the power to decide by means of a competitive struggle for the people’s vote’ (Schumpeter, 1976, p. 269). Hierbij slaat het laatste gedeelte duidelijk op verkiezingen, die in ieder geval competitief moeten zijn. Ten tweede zijn politieke wetenschappers naar aanleiding van die derde golf van democratisering steeds meer tot het inzicht gekomen dat electorale systemen mede bepalen hoe het politieke systeem zal functioneren. Of zoals Farrel (2001, p. 2) schrijft: “electoral systems are the cogs that keeps the wheels of democracy properly functioning”.

Een electoraal systeem is een ordenend en regelend instituut voor de democratie (Ito, 2001, p. 287). Een (Politiek) Instituut is een structuur van regels om te komen tot actie en een zorgt er mede voor dat collectief bindende regels worden geïmplementeerd (Roller, 2005, P. 274). Daarmee passen kiessystemen in een groter geheel van instituties die effect hebben op de democratie, zoals partijsystemen, (grond)wetten en andere inrichtingen van de overheid of staat. Naast deze formele instituties zijn er ook informele instituties zoals regels voor de dagelijkse omgang met elkaar. Dat zijn regels die grotendeels voortkomen uit de culturele achtergrond of geschiedenis van een “gebied” (Bell, 2002, p. 1). In feite zijn instituties dus regels en dagelijkse gebruiken die een samenleving ordenen. Het zijn daarmee dus geen organisaties. Organisaties komen slechts voort uit regels.

De onderzoekstraditie naar de rol van electorale systemen in relatie tot democratie valt derhalve binnen de wetenschappelijke stroming van het institutionalisme. Het institutionalisme is een zogenaamde “middle-range” theorie die in essentie zegt dat instituties ertoe doen (Bell, 2002, p. 3). Ze doen er toe omdat ze in staat zijn het gedrag van politieke actoren te beïnvloeden en te vormen. Binnen het institutionalisme zijn er drie hoofdstromingen te onderscheiden: Oud, “gedrags-” en nieuw institutionalisme. In het oude institutionalisme gaat het om het beschrijven van de instituties die er zijn. Er werd hierbij niet vanuit gegaan dat instituties in causaal verband een rol hadden. Dat kwam later in het gedragsinstitutionalisme, ook wel “behavioralism”, wel aan de orde. Hierbij ging het er om dat alle handelingen van de overheid in termen van het te observeren gedrag van mensen konden worden vertaald (Immergut, 1998, p. 6). Zonder handelingen van mensen zijn regels holle frasen was de stelling. Het nieuwe institutionalisme kwam als kritiek op het gedragsinstitutionalisme op in de jaren 80 van de 20ste eeuw. Deze stroming kijkt nadrukkelijk naar de effecten die instituties als geheel hebben op gedrag, macht en voorkeuren van actoren in de politiek (Bell, 2002, p. 5). Hierbij wordt niet uitgegaan van het idee dat het te observeren handelen van mensen ook de daadwerkelijke voorkeuren aangeeft; mensen kunnen bijvoorbeeld strategisch handelen (Immergut, 1998, p. 7). De stroming van het nieuwe institutionalisme kreeg de wind in de zeilen na de ineenstorting van de Sovjet-Unie. Wetenschappers waren van mening dat de ineenstorting lag aan de wijze waarop de instituties waren geordend in de Sovjet-Unie. Uit de stroming van het nieuwe institutionalisme zijn twee belangrijke substromingen ontstaan: de rationele keuze stroming en de historisch institutionalistische stroming. Bij de eerste gaat het erom dat een actor gegeven de instituties handelt naar het (economische) maximeren van zijn eigenbelang, waarbij instituties ook een gevolg kunnen zijn van dit handelen. Historisch institutionalisten daarentegen zeggen dat actoren zo ingebed zijn in een sociaal/cultureel systeem dat ze nooit los daarvan puur economische gedrag kunnen vertonen (Bell, pp. 6-7). De historisch institutionalisten kijken meer inductief naar hun onderzoekseenheden. Ze willen door meerdere observaties nagaan of er regelmatigheden zijn te vinden, daarbij houden ze rekening met het feit dat elke context anders is waardoor instituties meer vormend zijn dan determinerend. Op deze manier is het mogelijk na te gaan onder welke condities instituties goed kunnen opereren en niet wat de beste instituties zijn (Immergut, 1998, p. 22). Kritiek op deze stroming is er ook. Het belangrijkste kritiekpunt is dat onderzoek binnen deze stroming moeilijk falsificeerbaar is, omdat alles wel vanuit een historisch of context perspectief is te weerleggen. Daarnaast gaan ze verschillend om met concepten en worden die ook binnen bepaalde contexten benut wanneer het de wetenschapper uitkomt. Taagepera (in Reynolds, p. 248, 2002) zegt bijvoorbeeld dat een electoraal systeem pas ontstaat als de regels van dat systeem onderdeel uitmaken van de politieke cultuur waarin actoren voldoende capaciteiten hebben om de electorale regels in hun belang te gebruiken. Deze definitie van Taagepera is lastig te gebruiken, omdat hij uitdrukkelijk stelt dat een electoraal systeem onderdeel moet uitmaken van de politieke cultuur, in dat geval zou onderzoek naar electorale systemen alleen case study’s kunnen betreffen, waarvan de uitkomsten ook alleen voor één case gelden. Desalniettemin sluit het historisch institutioneel perspectief uitstekend aan bij de opzet van deze thesis. Deze thesis beoogt, zoals in de inleiding reeds aangeven, een balans te zoeken tussen context en universele wetmatigheden. De wijze waarop de variabelen, met eenduidige concepten, worden gemeten voor de statistische analyse maakt het onderzoek breed vertaalbaar. Verder wordt door in de

regressieanalyses (hoofdstuk 4) te controleren voor de nodige andere factoren rekening gehouden met de context waarbinnen electorale systemen moeten opereren. Aan de hand van de resultaten uit de regressies kan vervolgens specifieker naar bepaalde cases worden gekeken. Het historisch institutionalisme is derhalve het wetenschappelijke kader waarbinnen deze thesis is ingebed.

Het historisch institutionalisme kan op zichzelf ook in een breder perspectief worden gezet. In feite ligt de stroming tussen de wetenschapsfilosofie van het constructivisme en structuralisme in (Immergut, 1998, p. 27). Waarbij constructivisme betekent dat de interpretatie van de wereld een menselijk construct is en dat er dus geen objectieve waarheid bestaat. Bij het structuralisme is er wel een objectieve waarheid en daar gaat het erom dat systemen determineren of bepalen hoe actoren, instituties of staten (voor een deel) zullen handelen. Onder dergelijke systemen kunnen naast instituties bijvoorbeeld ook klassenverschillen, culturen en de internationale economie worden verstaan (Bell, 2002, p. 3). Een voorbeeld van een structuralistische theorie is de globalisatietheorie. Deze theorie stelt dat in het kader van de groeiende internationale wederzijdse afhankelijkheid en competitie tussen staten de invloed van nationale overheden kleiner zal worden en ook het kwaliteitsniveau van de verzorgingsstaat en de zorg voor het milieu zal afnemen (Roller, 2005, p. 268). In de context van deze thesis zal toch meer het structuralistische perspectief worden gehanteerd, omdat je met onderzoek op een statistische wijze onderkent dat er (al dan niet in meer of minder mate) een universeel verband zou kunnen zijn tussen twee factoren, ook al is dat gegeven bepaalde condities.

2.2 Electorale systemen

Een electoraal systeem is niets anders dan een instrument om te komen tot een regering. Een methode om stemmen te vertalen in zetels (Lijphart, 2012, p. 141). Onderscheidenlijk van het electoraal systeem zijn er electorale wetten die het proces van de verkiezingen regelen, zoals campagnevoeren, wijze van kandidaatsnominering, verplichte kiezersopkomst enzovoorts (Farrel, 2001, p. 3). Soms zullen deze wetten aan bod komen, maar deze thesis gaat daar in principe niet over. Electorale systemen hebben binnen een democratie minstens drie belangrijke doelen te vervullen (Ito, 2004, 288). Ten eerste het garanderen van een vrije en eerlijke competitie tussen politieke partijen. Ten tweede het produceren van een stabiele en effectieve regering. Ten derde ervoor zorgen dat de gekozenen (periodiek) verantwoordelijk kunnen worden gehouden door het electoraat. Verder zijn er uiteindelijk geen complete sets van universeel bepaalde kenmerken voor verkiezingen, er is wel consensus op een aantal punten. Naast dat verkiezingen vrij, eerlijk en periodiek moeten plaatsvinden geldt dat iedere volwassene stemgerechtigd is, dat het mogelijk is om in het geheim te stemmen zonder druk, en dat iedere kiezer ook maar één stembiljet mag invullen (Reynolds, Reilly & Ellis, 2005, p. 14).

De electorale systemen die in deze thesis worden besproken hebben betrekking op het hele land. Dus niet op geografische eenheden binnen een land zoals provincies, deelstaten of gemeenten. De reden daarvoor is dat staten zich in een internationale context als institutionele ordeningen het beste laten onderzoeken, doordat gegevens vaak op het statenniveau zijn verzameld. Daarnaast kennen staten allemaal dezelfde internationale context, terwijl dat binnen een land erg kan verschillen. Electorale systemen kunnen leiden tot het invullen van verschillende zetels, zoals voor presidenten, premiers, rechters, parlementen enzovoorts. De keuze is gemaakt om in deze thesis in te gaan op kiessystemen voor de belangrijkste wetgevende nationale

parlementen, omdat een parlement een sine qua non is van elk democratisch land in de wereld, die altijd door het volk wordt gekozen (Rose in Bogdanor en Butler, 1983, p. 21). Dit in tegenstelling tot het kiezen van presidenten of premiers, die vaak ook door het parlement kunnen worden gekozen. Dit neemt overigens niet weg dat bijvoorbeeld het kiezen van een uitvoerende president wel invloed kan hebben op het parlementaire electorale systeem. In die zin kan presidentialisme wel als mogelijke controlevariabele worden meegenomen. In deze paragraaf worden de kenmerken van electorale systemen van parlementen besproken. In eerste instantie aan de hand van de consequentie, in de zin van zetels, van een electoraal systeem. Vervolgens wordt er gekeken naar de nadere typologie op basis van de mechanieken van electorale systemen.

2.2.1 Electorale systemen en hun consequenties

Zoals in de inleiding van deze paragraaf beschreven hebben electorale systemen drie doelen. Daarvan gaan het eerste (vrij en eerlijk) en laatste doel (verantwoordelijk houden) over het electorale systeem als middel. Het tweede doel gaat over het effect dat electorale systemen beogen: het verkrijgen van stabiele en effectieve regeringen. Ik heb bewust de keuze gemaakt om te kijken naar stabiliteit en niet ook naar effectiviteit. In de eerste plaats, omdat schrijvers als Lijphart (1999, 2012) en Roller (2005) daar al veel over hebben gezegd. Ten tweede, zoals ik al aangegeven heb in de inleiding denk ik dat het zijn van een stabiele democratie het allerhoogste goed is.

Dat een kiessysteem “the most fundamental element of representative democracy is”, is gebaseerd op twee redenen (Lijphart, 1994, p. 1). Ten eerste bepaalt het de wijze waarop stemmen worden vertaald in parlamentszetels, daarmee beïnvloeden ze aanzienlijk de structuur van het partijstelsel. Met andere woorden ze beïnvloeden het aantal partijen en de relatieve grootte ten opzichte van elkaar. De andere reden is dat electorale systemen door hetzelfde partijstelsel kunnen worden gewijzigd, zodat het aansluit bij de wensen van de gevestigde (politieke) orde. In ieder geval is de consequentie van elk parlementair kiessysteem dat het de structuur van het parlement bepaald. Er zijn in hoofdzaak een tweetal typologieën mogelijk voor het onderscheiden van electorale systemen (Farrel, 2001, pp. 4-10). Enerzijds is dat mogelijk op basis van de uitkomst van een electoraal systeem; de mate van proportionaliteit in het partijstelsel. Hierbij wordt proportionaliteit berekend door de verhouding van het totaal aantal uitgebrachte stemmen te vergelijken met de zetelverdeling in het parlement (zie verder Lijphart, 2012, p. 145). In de visie van Lijphart is de keuze van een land voor de mate van proportionaliteit in het electorale systeem; ‘among the important – and, arguably, the most important – of all institutional choices that have to be made in democracies’ (Lijphart, 1992, p. 208). Anderzijds is een typering mogelijk op basis van de mechanieken van hoe stemmen worden vertaald in zetels. De drie belangrijkste mechanieken zijn:

1. districtgrootte; waarmee wordt bedoeld het aantal zetels wat wordt afgevaardigd per geografisch gebied
2. de electorale formule; deze berekent de wijze waarop stemmen worden vertaald in zetels (Kiesdrempels kunnen ook onder deze categorie worden gerekend).
3. de wijze waarop kiezers hun stem uit kunnen brengen op het stembiljet. Dit heeft met name ook invloed op strategisch stemmen.

Van districtgrootte wordt over het algemeen aangenomen dat die het meeste effect heeft op het zetelresultaat (Farrel, 2001, p. 6). Op deze drie mechanieken wordt verder ingegaan in de volgende subparagraaf 2.2.2, waar de exacte kiessystemen aan bod komen die op dit moment in de wereld worden gebruikt.

Op basis van de output, de mate van proportionaliteit, is het mogelijk om kort een aantal kenmerken en consequenties uiteen te zetten. Er zijn op basis daarvan twee logische hoofdtypen te onderscheiden: proportionele/evenredige kiessystemen en disproportionele/meerderheid kiessystemen. Bij (meer) proportionele systemen gaat het om een parlement dat een afspiegeling vormt van de hele bevolking. Op die manier zou het parlement ook moeten weten welke beslissingen goed zijn voor de bevolking. Deze afspiegeling of representativiteit kan op meerdere manieren: ideologisch, geografisch, partij-politiek en als spiegel van de volledige natie (Reynolds et al, 2005, p. 9). Voor meer proportionele parlementen geldt dat de belangen van minderheden beter zouden worden gewaarborgd en dat besluiten worden genomen op basis van consensus. Ervan uitgaande dat er geen kiesdrempel of regels zijn voor bepaalde groepen is de disproportionaliteit in dit soort kiessystemen gemiddeld vaak niet meer dan 5% (Lijphart, 2012, p. 150). Dit wil zeggen dat minimaal 95% van de totale stemmen een vertaling heeft gekregen naar zetels in het parlement.

Meerderheidssystemen zijn beduidend minder proportioneel. In sommige gevallen kennen ze een disproportionaliteit van wel meer dan 20% (Lijphart, 2012, p. 151). Bij het meerderheidssysteem gaat het niet om een afspiegeling, maar regeerbaarheid en effectiviteit, wat zich bijvoorbeeld uit in het sneller kunnen nemen van besluiten in het belang van het volk (Farrel, 2001, p. 11-12). De redenering is dat meerderheidssystemen tot minder partijen leiden in het partijsysteem, waardoor er minder onderhandeld hoeft te worden voor het nemen van een besluit. Dit wordt als een voordeel gezien van dit soort kiessystemen. Vaak zijn meerderheidssystemen ook zo georganiseerd dat parlementariërs uit een bepaald district naar voren worden geschoven. Op deze manier is ook de lokale verankering van het parlement gewaarborgd. Daarnaast zijn de parlementen die uit deze kiessystemen voortkomen beter aanspreekbaar op hun resultaten en kunnen ze ook beter verantwoordelijk worden gehouden (Norris, 1997, p. 5).

Zoals beschreven, probeert men bij het ontwerpen van een electoraal systeem de mate van proportionaliteit als uitgangspunt te nemen. Het ingewikkelde daarbij is dat het vaak aan de wijze ligt waarop een samenleving is gestructureerd hoe een kiessysteem precies zal uitpakken. Voorbeelden die in de literatuur worden genoemd zijn: politieke cultuur, ideologie, religie, taal, etniciteit en sociale klassen van een land. Ook of het een oude of nieuwe democratie is kan meespelen, hoe partijen al zijn georganiseerd en hoe aanhangers daarvan geografisch zijn geconcentreerd zijn (Boix, 1999, p. 610; Lijphart, 2012, pp. 301-2; Reynolds et al, 2005, p. 6; Taagepera in Reynolds, 2002, p. 252). Het is gegeven de invloed van de context een voortdurend debat tussen institutionalisten, zoals Lijphart (2012) en politiek sociologen, zoals Putnam (1993), of een bepaald kiessysteem een oorzaak of een gevolg is van de context van een land (Farrel, 2001, p. 162). Deze thesis neemt daarin een middenpositie met het historisch institutioneel perspectief, door zowel het historisch perspectief te erkennen, als de autonome rol van instituties.

Verder zijn er een aantal algemene effecten van kiessystemen aangetoond. Ten eerst is het zo dat alle kiessystemen een mate van disproportionaliteit veroorzaken (Rae, 1967, pp. 67-129). Ze zorgen voor oververtegenwoordiging van grote partijen, ze zorgen voor een vermindering van het aantal effectieve

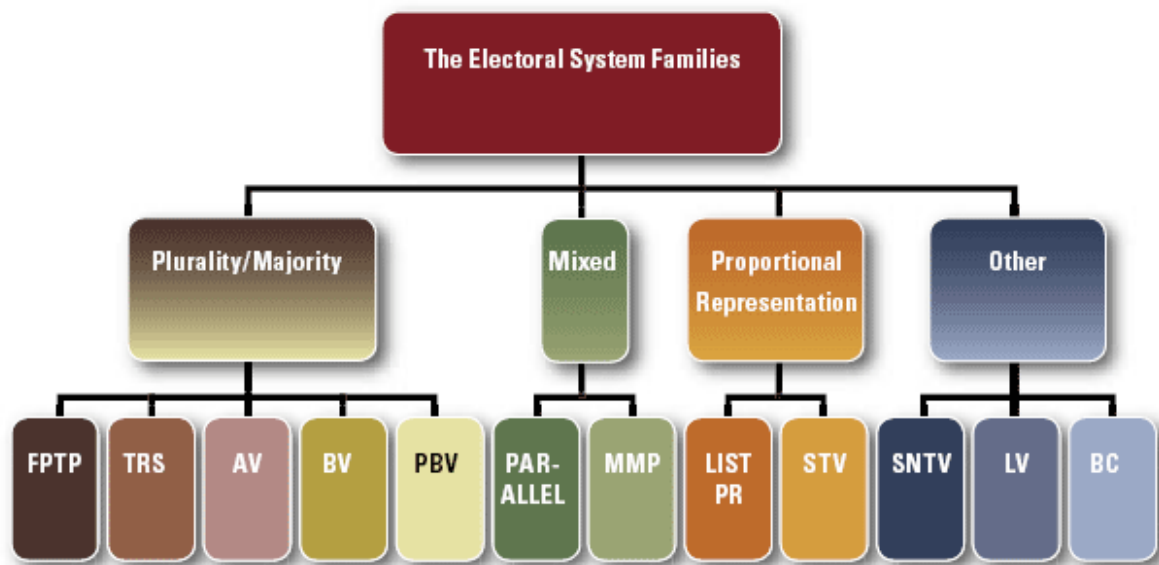
parlementaire partijen (voor berekening zie, Lijphart, 2012, p. 66) en ze zorgen ervoor dat er situaties kunnen ontstaan waarbij er een bepaalde absolute meerderheid in het parlement is zonder een gespiegelde absolute meerderheid van de kiezers achter zich te hebben. Naast deze effecten hebben kiessystemen ook effect op de wijze waarop mensen stemmen; een psychologisch of een strategisch effect. Deze effecten zouden groter zijn in meerderheidssystemen, omdat daar de kans groter is dat een stem verloren gaat (Lijphart, 2012, p. 154,). Duverger (1964, p. 216) kwam met de stelling dat in meerderheidssystemen met één-lid-districten het mechanische effect van de meerderheidsregel ertoe zou leiden dat alleen de twee sterkste partijen met elkaar zouden strijden. Het psychologische effect versterkt de uitkomst van dit mechanische effect, omdat stemmen op een derde partij weggegooid worden. Deze stelling wordt in het boek van Grofman en Lijphart (1994, pp. 19-84) door verschillende auteurs besproken; waarbij de conclusie is dat de stelling in principe klopt.

Andersom geldt dat er ook beïnvloedende factoren zijn aan te wijzen op parlementaire kiessystemen. Presidentiële systemen hebben daar in het bijzonder invloed op. Waar er een president wordt gekozen, met sterke uitvoerende macht, door het volk zijn er vaak minder effectieve partijen in het partijsysteem en is de opkomst bij verkiezingen lager voor het parlement (Lijphart, 2012, p. 142,146). Dit komt doordat politieke partijen volgend zijn aan de kansen op het binnenhalen van het presidentschap (de hoogste politieke prijs). Per definitie gaat dat maar om één zetel en dus zullen partijen in staat moeten zijn een geloofwaardige gesteunde kandidaat voort te brengen. Dat lukt beter wanneer je als partij groot bent, dan als partij klein bent. Ook bij meer proportionele systemen heeft dit een versterkend meerderheidseffect (meer disproportionaliteit) (Juan Linz, 1994, p. 18). Alle randzaken rond parlementaire kiessystemen en mogelijke effecten die ze hebben zullen worden meegenomen in zoverre ze ook relevant zijn in relatie tot stabiliteit.

2.2.2 Specifieke electorale systemen

In figuur 1 staan de twee voornaamste families van electorale systemen: meerderheid en proportioneel.

Ertussenin zitten gemengde systemen die van beide wat weg hebben en als laatste zijn er nog andere kiessystemen waarvan de mate van proportionaliteit nadrukkelijk afhangt van de specifieke mechanieken, zoals districtgrootte of electorale formule. In deze subparagraaf worden de verschillende electorale systemen besproken aan de hand van de belangrijkste mechanieken van het systeem. In hoofdstuk 4 zullen met deze systemen regressies worden gedraaid, waarde beschikbare data dat toelaat. De meeste informatie voor onderstaande opsomming komt uit het codeboek van IDEA (Reynolds et al, 2005). Ik gebruik voor de kiessystemen verder de Engelse woorden, omdat sommige afkortingen moeilijk te vertalen zijn. De Nederlandse vertalingen van de kiessystemen staan onder figuur 1 op de volgende bladzijde.

Figuur 1: Een overzicht van de kiessystemen in de wereld; Van links naar rechts vertaald naar het Nederlands: eerste na de tweede (First past the post), twee-ronden-systeem (two-round system), Alternatieve stem (alternative vote), blokstem (blockvote), partijblokstem (party blockvote), parallel, gemengde afvaardiging compenseren voor proportioneel (mixed member proportional), proportionele lijst representatie (list proportional representation), een overdraagbare stem (single tranferable vote), een niet overdraagbare stem (single non transferable vote), beperkte stem (limited vote) en de Borda telling (Borda count) (Reynolds et al, 2005).

Binnen de meerderheidssystemen is er een onderscheid tussen absolute meerderheid (majority) en gewone meerderheidssystemen (plurality) en bij sommige systemen worden ze allebei gebruikt. In onderstaande opsomming komen de afkortingen terug die in figuur 1 staan.

1. First Past the Post (FPTP): de electorale formule is dat als een kandidaat in een district een gewone meerderheid haalt ten opzichte van andere kandidaten, dan is deze kandidaat gekozen. Er wordt maar één kandidaat afgevaardigd per regionaal district. De districtgrootte is dus klein. Het stembiljet bestaat vaak uit een lijst met kandidaten en achter één kandidaat moet dan een kruis worden gezet. Groot Brittannië en de Verenigde Staten gebruiken ondermeer dit systeem.
2. Two-Round System (TRS): dit is bijna hetzelfde als de FPTP, met dat verschil dat er een tweede ronde komt als een kandidaat geen bepaald percentage van de stemmen heeft binnengehaald (meestal absolute meerderheid ofwel meer dan 50%) in de eerste ronde. In deze tweede ronde strijden de twee hoogst geëindigde kandidaten uit de eerste ronde tegen elkaar of er doen meerdere kandidaten mee uit de eerste ronde (niet allemaal) en dan is het een kwestie van gewone meerderheid. Onder andere Frankrijk gebruikt dit systeem (waarbij in de tweede ronde de twee hoogste kandidaten strijden).
3. Alternative Vote (AV): in dit systeem is het mogelijk om kandidaten te ranken door middel van een nummer op het stembiljet in één-lid-districten. Wanneer een kandidaat een absolute meerderheid verkrijgt van geldige eerste voorkeurstemmen dan is die meteen gekozen. Als geen van de kandidaten een absolute meerderheid van eerste voorkeurstemmen haalt, dan wordt de minst succesvolle kandidaat eruit gehaald. De tweede voorkeurstemmen van die kandidaat worden dan opgeteld bij de

andere kandidaten met eerste voorkeursstemmen. Dit proces gaat door totdat een kandidaat de absolute meerderheid heeft. Ook hier geldt dat kiezers stemmen voor kandidaten en niet voor partijen. Onder andere Australië gebruikt dit systeem.

4. Blockvote (BV): deze methode wordt toegepast in meerdere-leden-districten. Kiezers hebben net zoveel stemmen als dat er kandidaten kunnen worden gekozen. De kandidaten met de hoogste totale stemmen winnen de zetels. Ook hier wordt vaak gekozen voor kandidaten en kiezers hoeven niet al hun stemmen te gebruiken. Naarmate de districtgrootte toeneemt, wordt het systeem proportioneler. Dit systeem wordt veelal gebruikt door kleine democratieën, zoals Tuvalu, een eilandengroep in de grote oceaan.
5. Party blockvote (PBV): in dit systeem kunnen kiezers in een meerdere-partijen-district een enkele stem geven aan een partij. Ze hoeven niet te kiezen tussen kandidaten. De partij met de meeste stemmen zal alle zetels vanuit het district winnen (pluraal). Er zijn geen landen die dit systeem gebruiken voor het parlement (2012).

Er zijn twee typen gemengde systemen, waarbij zowel aspecten van meerderheidssystemen als proportionele systemen zitten.

6. Parallel: is een systeem waarbij kiezers op het stembiljet twee keuzes aan kunnen geven: één via proportionele partijlijsten over het hele land en één binnen een één-lid-district via gewone of absolute meerderheid. Hierbij worden de resultaten van het proportionele deel niet gekoppeld aan de resultaten uit het meerderheidssysteem. Over het algemeen weegt dit systeem wat zwaarder aan de meerderheidskant, omdat de stemmen daar zwaarder tellen. Soms krijgt een kandidaat al een zetel als die een gewone meerderheid zou halen van 30% van de stemmen, dan gaat 70% van de stemmen verloren. Dit systeem wordt onder andere in Japan gebruikt.
7. Mixed Member Proportional (MMP): dit systeem is bijna hetzelfde als hierboven, maar hier worden de stemmen voor de proportionele partijlijsten gebruikt om te compenseren voor de disproportionaliteit in de resultaten van het meerderheidssysteem. Dat betekent dat het aantal zetels in het parlement ook niet vast hoeft te staan, zoals in Duitsland. Dit systeem is interessant, omdat het net zo zou functioneren als proportionele systemen (Doorenspleet, 2005, p. 42). Toch neemt dat niet weg dat er een aantal aanvullende interessante meerderheidsaspecten aan zitten. Zo kunnen kiezers naast dat ze voor proportionaliteit zorgen; ook een voorkeur aangeven voor de gewenste coalitie door hun proportionele stem aan bijvoorbeeld een kleine partij te geven en kunnen kiezers hun districtafgevaardigde verantwoordelijk houden voor het beleid dat ze voeren (Farrel, 2001, pp. 110-111).

Er zijn twee typen proportionele representatieve systemen.

8. List proportional representation (list PR): dit is een systeem waarin elke partij of groep een lijst met kandidaten samenstelt voor een meerdere-leden-district. Op het stembiljet wordt gekozen voor een

partij en partijen ontvangen zetels naar proportie van het aantal stemmen van het geheel. In sommige systemen is het mogelijk om een voorkeur aan te geven voor bepaalde kandidaten, zoals in Nederland.

9. Single transferable Vote (STV): is een voorkeursysteem, waarbij de kiezer één stem heeft in een meerdere-leden-district, maar wel voorkeuren kan aangeven vaak door cijfers. Kandidaten zijn gekozen op het moment dat ze een bepaald quota van de stemmen hebben gehaald met de eerste voorkeurstem. In daaropvolgende tellingen worden stemmen herverdeelt van de minst succesvolle kandidaten naar de meest succesvolle kandidaten op basis van de tweede en daaropvolgende voorkeuren. Dit gaat door totdat alle zetels vanuit het district zijn ingevuld. Over het algemeen stemmen kiezers voor kandidaten, hoewel partijlijsten ook een optie zijn in dit systeem. Ierland heeft een dergelijk systeem. Het ligt ook hier aan de districtgrootte of een dergelijk systeem proportioneel genoeg is, hoe kleiner hoe meer het lijkt op AV. Er gaan in ieder geval wel minder stemmen verloren.

De drie overgebleven kiessystemen die niet zijn in te delen op basis van proportionaliteit.

10. Single non transferable vote (SNTV): In dit systeem geldt dat kiezers een enkele stem hebben in een meerdere-leden-district. De kandidaten met de meeste totale stemmen worden als winnaar gezien. Ook hier ligt het eraan hoeveel kandidaten kunnen worden afgevaardigd per district als het gaat om proportionaliteit. De kans is hier wel groter op stemverspilling dan bij de STV. Afghanistan, hoewel geen echte democratie volgens Freedom House (2010), gebruikt dit systeem.
11. Limited vote (LV): in dit systeem heeft een kiezer meerdere stemmen, maar altijd minder dan dat er kandidaten kunnen worden gekozen uit het meerdere-leden-district. De kandidaten met de meeste stemmen worden afgevaardigd. Er zijn geen landen die dit systeem gebruiken voor het parlement in 2012.
12. Borda count (BC): is een systeem waarbij ook voorkeuren kunnen worden aangegeven in zowel enkel- als meerdere –leden districten. Kiezers kunnen met nummers aangeven in welke voorkeur ze een kandidaat willen hebben. Aan elke voorkeur wordt vervolgens afzonderlijk een waarde gehecht. Deze waarden worden opgeteld en de kandidaten met de hoogste totalen van die waarden worden winnaar. Gevaar van dit systeem is dat vaak met een arbitraire methode wordt bepaald welke waarden iedere kandidaat krijgt. Niet erg democratisch dus, maar meer geschikt voor referenda over bijvoorbeeld keuzes van bepaalde infrastructuur. Er zijn geen landen die dit systeem gebruiken voor het parlement in 2012.

Met deze 12 systemen, waarvan er 9 in gebruik zijn voor het kiezen van leden van parlementen is er een globaal overzicht gegeven. Vanzelfsprekend zijn er allerlei varianten mogelijk op bovenstaande systemen. Veel van deze systemen worden bijvoorbeeld met een kiesdrempel gecombineerd of is de electorale formule zodanig dat er vanzelf al een kiesdrempel in het systeem zit. Een voorbeeld daarvan is Nederland, waar minimaal 0,67% van de stemmen nodig is om in de kamer te komen (Lijphart, 1988, p. 150). Het belang van de verschillende kiessystemen hier gepresenteerd is om in de statistische analyse te kunnen verklaren hoe correlaties ook causale relaties kunnen zijn.

Interessant is het ook nog om de trend te schetsen van 27 wijzigingen in kiessystemen tussen 1993 en 2004 (Reynolds et al, 2005, pp. 23-24). De meeste landen hebben namelijk wijzigingen doorgevoerd in de richting van meer proportionaliteit, door het systeem gemixt te maken of helemaal over te stappen naar list PR. Er zijn geen voorbeelden van veranderingen van proportionele of hybride systemen naar meerderheidssystemen. Dit is een interessante constatering en de redenen daarvoor houden mogelijk verband met effectiviteit, stabiliteit en/of regeerbaarheid.

2.3 Stabiliteit

Stabiliteit betekent zoiets als rustig of veilig. De belangrijkste vraag is dan ook hoe kan stabiliteit worden gedefinieerd in de context van deze thesis? Lijphart (1988, p. 79) heeft in zijn boek over de Nederlandse verzuiling een definitie gegeven in relatie tot democratie die vanwege zijn eenvoudigheid nuttig is om ook hier te gebruiken. Van democratie zegt hij: “het is een politiek stelsel, dat wordt geleid door een door de kiezers (direct of indirect) aangewezen regering (is niet in tegenspraak met Schumpeters definitie). In dat verband is democratische stabiliteit: de mate waarin een democratie in staat is de eisen die burgers stellen aan de democratie te kunnen verwerken en de mate waarin de democratie zichzelf in stand weet te houden. Dit betekent dat een democratie in staat moet zijn om problemen en conflicten op te kunnen lossen. Punten waaraan dit zou kunnen worden afgemeten zijn bijvoorbeeld de mate van geweld binnen een land, continuïteit van de grondwet, corruptie enzovoorts (Lijphart, 1988, pp. 79-80)

Op een ander niveau, dat van politieke partijen en parlementen, kan ook worden gesproken van stabiliteit. Dat is het niveau waar electorale systemen direct invloed op uit kunnen oefenen. Als hierbij dezelfde definitie wordt gebruikt kan die als volgt luiden; de mate waarin een parlement in staat is de eisen die de burgers stellen aan het parlement te kunnen verwerken en de mate waarin het geloofwaardig kan opereren. “In stand weet te houden” vind ik hier minder geschikt, omdat het niet het ultieme doel is het instituut parlement in stand te houden in het kader van stabiliteit. Enkele voorbeelden van hoe stabiliteit op het parlementair niveau gemeten zou kunnen worden zijn: de kiezersvolatiliteit en/of het vertrouwen dat men heeft in het parlement. Er kan ook op andere wijzen worden gekeken naar politieke stabiliteit, bijvoorbeeld zoals Brierley (2006, p. 1) dat doet. Hij heeft het bijvoorbeeld over kabinetsstabiliteit en beleidsstabiliteit, waarbij hij nagaat in hoeverre beide veranderen. Dat het belangrijk is dat er een stabiel parlement is heeft een aantal redenen (Birch, 2001, p. 2; Mainwaring & Zoco, 2007 p. 157-158). Ten eerste zou het meer effectieve inhoudelijke representatie geven; kiezers herkennen partijen en weten waarvoor ze staan, dit geeft legitimiteit aan het systeem. Ten tweede zou constante hoge instabiliteit bij de uitslagen de positie van het parlement en de regering kunnen verzwakken. Zeker als ook als gevolg van de eerste reden de opkomst daalt. Ten derde kan een hoge instabiliteit ervoor zorgen dat onduidelijk is voor de kiezers wie verantwoordelijk moet worden gehouden voor het beleid. Ten vierde kunnen en durven politieke partijen bij hoge instabiliteit vooraf minder goed aan te geven welke strategische keuzes na de verkiezingen voor de hand liggen, omdat niet duidelijk is welke regeringspartners er zullen zijn. Ook voor kiezers maakt dat de keuze extra lastig. Dit leidt er mogelijk toe dat politici “nog” minder vaak hun beloften kunnen nakomen. Ten vijfde verhoogt instabiliteit de inzet van het verkiezingsproces; de kans is groot dat veel politici na de verkiezingen hun baan kwijt raken, dit kan de toewijding aan de democratie doen verminderen. Mogelijk zullen politici zich vast willen indekken tegen het

verlies bij de volgende verkiezingen. Ze zullen hierdoor minder geneigd zijn de “nodige” maatregelen te nemen of zelfs hun heil zoeken in andere vormen van geldstromen nu ze nog in functie zijn. Met andere woorden, het zou corruptie in de hand kunnen werken.

Het ingewikkelde van het meten van de stabiliteit van het parlement is dat er op grote schaal geen datagegevens beschikbaar zijn die bijvoorbeeld in termen van volatiliteit, de stabiliteit van het parlement kunnen meten. Ten aanzien van volatiliteit is wel wat data gevonden, maar alleen de gemiddelde volatiliteit over de afgelopen 50 jaar en dat voor maar een beperkt aantal landen. Volatiliteit meet de mate van stabiliteit ook het beste door per verkiezing te variëren; gemiddelden over langere periode zeggen dan niet meer zoveel. Overigens blijkt wel dat de empirische tendens in Europa is dat volatiliteit in het eerste decennium van de 21 eeuw flink is gestegen (Ersson, 2012, p. 12). Noodzakelijkerwijs zal deze thesis zich dus alleen kunnen richten op de stabiliteit van een land als geheel. Dit betekent echter wel dat de causale relatie die wordt verondersteld tussen electorale systemen en landsstabiliteit indirecter wordt en daardoor kunnen de verbanden afzwakken, doordat ook meer andere en tussenliggende factoren een rol gaan spelen. De theoretische inzichten op het gebied van de stabiliteit van een parlement kunnen derhalve nuttig zijn voor het verklaren van de empirische verbanden bij de analyses in hoofdstuk 4.

Zoals in de inleiding van deze paragraaf aangegeven wordt er gewerkt van breed naar smal. In deze paragraaf worden dan ook de algemene beschrijvingen van de kiessystemen in relatie gebracht met de theorieën over stabiliteit. Hieruit komen een aantal hypothesen voort die in hoofdstuk 4 statistisch zullen worden getoetst. Deze hypothesen worden in deze paragraaf kort toegelicht. Eerst zal in het algemeen worden ingegaan op de relatie tussen democratie en stabiliteit. Vervolgens worden de kiessystemen op basis van paragraaf 2.2.1 in twee hoofdgroepen verdeeld en worden de verwachtingen in hypothesen omgezet. Hieruit wordt duidelijk over hoe de betreffende kiessystemen een relatie hebben met stabiliteit.

2.3.1 Electorale systemen en stabiliteit

Een electoraal systeem is een belangrijk middel (maar zeker niet het enige) voor het kunnen verzachten van conflict in verdeelde samenlevingen (Reynolds, 2002, p.8). Waar democratie het middel is om conflict op te lossen, is het kiessysteem het middel om de conflicten op een juiste wijze te vertalen in zetels. Daarin moet dan ook het nut worden gezien van een kiessysteem. In mijn optiek kent elke samenleving conflict, omdat tussen mensen en tussen bevolkingsgroepen er verschillende ideeën bestaan over hoe problemen op te lossen. Conflict is daarmee een eigenschap van elke samenleving. Zo schrijft Crush (213, p.5): “To conclude, it has been shown that the choice of an appropriate electoral system is a necessary part of securing stability in a divided society”. Over de mate waarin een samenleving verdeeld is kan zich vervolgens de discussie toetspitsen, waarbij de veronderstelling is dat naarmate een samenleving verdeelder is binnen de democratie, de keuze voor het type kiessysteem meer en meer een rol gaat spelen. De verkeerde keuze kan daarbij een zeer negatief effect hebben op conflict. Kiezers moeten het systeem accepteren en het systeem moet ertoe leiden dat de overheid efficiënt kan opereren en groepen en partijen niet gediscrimineerd worden. Kiessystemen moeten aansluiten bij de politieke cultuur van een land, die ze vervolgens ook mede zelf vormgeven. Een voorbeeld daarvan is Nederland waar de consensus cultuur tussen de zuilen aansloot bij het kiessysteem (Lijphart, 1988).

Nederland kende een cultuur, waarbij verzuiling gepaard ging met passiviteit, volgelijkheid, lijdzaamheid, gehoorzaamheid enzovoorts. Komt bij dat de politiek de meeste mensen nauwelijks interesseerden en het samenleven naast elkaar in de zuilen prima ging. De elites moesten samenwerken op politiek niveau en er was nooit één absolute meerderheid om de wil door te drukken. Nederland kende dus een ideaal electoraal systeem tot 1967 (Lijphart, 1988, pp. 188-200). Na 1967 waarin de ontzuiling een grote rol ging spelen, sloot de cultuur in feite niet meer aan op het evenredige systeem dat men in Nederland had (Lijphart 1988, p. 210). Hierdoor werd het systeem instabieler en dit gaat nog altijd door; dit is bijvoorbeeld te zien aan de electorale volatiliteit die de laatste jaren alleen maar toeneemt (Dassonneville & Hooghe, 2011, p.13). Kortom, de veronderstelling is dat kiessystemen een effect kunnen hebben op de democratische stabiliteit. De vraag is vervolgens, als ze dan een effect hebben welk effect hebben ze dan.

In deze thesis worden twee theoretische stromingen onderscheiden, die aansluiten bij het proportionaliteitsonderscheid uit de vorige paragraaf met betrekking tot kiessystemen. Beide kijken verschillend naar hoe een electoraal systeem voor stabiliteit zou kunnen zorgen door de wijze waarop ze zetels verdelen. De eerste stroming, die de meerderheidsstroming genoemd zou kunnen worden, denkt dat meerderheidssystemen beter zijn in het oplossen van conflict. Dat doen ze doordat ze regeringen produceren die vaak uit één partij bestaat en snel problemen kan oplossen. De tweede stroming, het consociationalisme gaat ervan uit dat over het algemeen proportionele representatieve stromingen helpen om de stabiliteit te waarborgen. Dit zouden ze doen doordat ze de representatie van de hele samenleving in zich hebben, dus alle stemmen worden gehoord ook die van minderheden. Beide stromingen worden verder uitgediept, waarbij met name ook het effect op de democratie als geheel aan bod komt.

2.3.2 Meerderheidsstroming

Volgens deze stroming worden meerderheidsdemocratieën gezien als meer stabiel om een aantal redenen (Schmidt, 2002, p. 148). In de eerste plaats zou uit de tussenoorlogse periode zijn gebleken dat ze beter in staat waren om problemen op te lossen als gevolg van de crisissen in de jaren 20 en 30. In de landen waar deze systemen gebruikt worden, met name Engels sprekende landen, kregen nationaal socialisme en fascisme nauwelijks voet aan de grond. De meerderheidssystemen zouden zorgen voor een krachtiger parlement, doordat minder partijen sneller met elkaar in overeenstemming komen over bijvoorbeeld het samenstellen van een regering of het vaststellen van beleid. Tevens is er een duidelijke werkverdeling tussen oppositie- en regeringspartijen, maakt dat het systeem overzichtelijker en kan de regering in sterke mate verantwoordelijk worden gehouden voor het gevoerde beleid. Dit maakt het systeem stabiel, omdat bij onvrede duidelijk is aan wie het ligt, via de democratische weg kan dan op een andere partij worden gestemd. Ook kan men in meerderheidssystemen makkelijker reageren op nieuwe uitdagingen/problemen, doordat er minder overleg nodig is. Verder zijn de linken met de kiezer sterk en dat zou zorgen dat de politiek meer is geworteld in de samenleving en beter weet wat er speelt. Hierdoor is de aansluiting goed georganiseerd. Roller (2005, p. 272-273) merkt op dat meerderheidsdemocratieën ook beter in staat zijn om te hervormen. Al met al zouden ze een positief effect hebben op de stabiliteit van de democratie als geheel.

De kritiek op deze stroming komt met name uit de empirische hoek. Zo blijkt dat grote veranderingen van macht vaker voorkomen bij meerderheidssystemen dan bij proportionele systemen (Schmidt, 2002, p.

150). Dit zou uiteindelijk sneller kunnen leiden tot de status quo over de jaren heen en leidt juist niet het aanpakken van de problemen. Verder zouden districten eerder cliëntisme in de hand werken, waaruit corruptie zou kunnen ontstaan (Norris in Reynolds, 2002, p. 233). Ook geldt dat minderheden minder ruimte krijgen, waardoor er sneller onvrede zou kunnen ontstaan (Reynolds, 2002, p. 8). Uit empirisch onderzoek blijkt bijvoorbeeld dat de extremiteit van het al dan niet tevreden zijn in een meerderheidssysteem veel groter is dan bij een meer proportioneel kiessysteem (Farrel, 2001 p. 205). De kritiek op deze stroming zal worden meegenomen in de empirische analyse. Wanneer de aanname in deze theorie klopt kan de volgende hypothese worden geformuleerd:

Hypothese 1: in het algemeen verhogen disproportionele systemen de democratische stabiliteit meer dan proportionele systemen.

In de operationalisatie zal worden ingegaan op de wijze waarop deze hypothese precies gemeten zal worden. Hierin wordt de term “algemeen” ook geoperationaliseerd in de vorm van een aantal condities, evenals de afhankelijke variabele democratische stabiliteit.

2.3.3 Consociationalisme

Het consociationalisme is een stroming binnen het institutionalisme. De term “consociational” is moeilijk te vertalen, maar lijkt nog het meest op corporatisme. De betekenis komt op het volgende neer: een politieke ordening waarbij verschillende bevolkingsgroepen met bijvoorbeeld een bepaalde etnische of religieuze achtergrond, binnen een land of regio de macht delen op basis van een overeengekomen formule of mechanisme.³ Met andere woorden deze theorie gaat over de wijze waarop (in democratieën) conflicten kunnen worden opgelost via politieke structuren en is daarmee een conflictmanagement theorie. Lijphart is de belangrijkste auteur op dit gebied (Lijphart in Reynolds, 2002, pp. 36-54). Binnen een democratie bestaat de theorie uit een aantal kenmerken. In de eerste plaats dat macht gedeeld wordt door verschillende bevolkingsgroepen. Ten tweede dat deze bevolkingsgroepen een duidelijke autonome scheidslijn hebben ten opzichte van andere groepen, zoals op basis van regio, etniciteit, religie of ras. Daarnaast noemt Lijphart nog twee secundaire aanvullende kenmerken. Ten eerste die van proportionaliteit in het politieke systeem (hiermee impliceert hij een oplossing voor de verdeeldheid bij punt 1) en ten tweede de mogelijkheid voor het wederzijds vetoën van beslissingen van andere groepen. De redenen voor deze punten zijn dat de ene groep geen permanente overheersing wil van de andere groep. De consequentie van het namelijk niet incorporeren van minderheden in het bestel is dat zal worden geprobeerd op een niet democratische wijze een stem te laten horen, doordat men geen vertrouwen meer heeft in het democratische proces. Noord-Ierland is een bekende case die mogelijk in deze theorie past, daar waren het de protestanten die de katholieken teveel overheerste (Crush, 2013, p. 5). Toen STV werd ingevoerd heeft het een aantal jaar geduurd, maar daarna ging het beter en werden ook meer gematigde partijen gekozen. In het systeem van de AV was het een tweepartijen stroom van of katholiek of protestant. Verder stelt Lijphart in verband met het consociationalisme dat

³ <http://www.thefreedictionary.com/Consociational> (geraadpleegd 18-8-2013)

presidentialisme niet wenselijk is, dat een kiesdrempel niet meer dan 3% zou moeten bedragen en dat het maximaal aantal effectieve partijen niet meer dan vijf moet zijn (Lijphart in Reynolds, 2002, pp. 49, 52-53). In aanvulling op vorenstaande speelt de mate van homogeniteit van het volk op basis van etniciteit, religie of taal een rol in de stabiliteit van democratieën. Hierbij is de (logische) veronderstelling dat naarmate het volk meer homogeen is, de democratie stabiel zal zijn (Lijphart, 2012, p. 296; Almond & Verba, 1963, p. 35; Roller, 2005, p. 271-272; Schmidt 2002, p. 159). Hoe homogener het volk, hoe minder snel het geneigd zal zijn conflicten met elkaar te hebben. Hoe heterogener, hoe meer men langs elkaar heen zal leven, met het risico dat als er iets mis gaat dit sneller tot structurele conflicten kan leiden. Dit sluit ook aan bij de theorie van het pluralisme (Lijphart, 1988, pp. 168-170). Hierbij wordt aangemerkt dat het ook wenselijk is dat er maatschappelijke organisaties zijn die conflicten mediëren en ook een rem vormen op de politieke macht.

Een kritiek op de theorie van het consociationalisme komt van Sartori; zo zouden proportionele systemen de originele scheidslijnen in de samenleving in de hand werken, zou de regering er instabiel van worden, worden de partijssystemen complex en zal de kiezer zich afwenden (in Furlong, 1991, p. 54, 56). Sartori geeft daarbij wel toe dat het ook mede ligt aan de hoe de samenleving is geordend. "Gepolariseerd pluralisme", zo zegt Sartori, "ontstaat alleen op het moment dat proportionaliteit wordt geassocieerd met een gefragmenteerd partijstelsel, in ieder geval één anti systeempartij en sterke religieuze scheidslijnen". In andere situaties is het minder een probleem. Hij verwijst daarbij in het bijzonder naar de case van Italië en de bijzondere context van dat land. Daar zijn proportionaliteit en consensus niet effectief gebleken. Hoewel een unieke case, zijn meer van deze situaties mogelijk. Furlong zelf kijkt er iets anders tegen aan en stelt: "If PR is not the problem, its removal is not the solution" (1991, p. 59). Hiermee geeft hij aan dat het inherent is aan de cultuur van een land hoe een democratie functioneert. Een andere kritiek op het consociationalisme komt van onder andere Horowitz (1991) en Wolff (2005, p. 62). Ze stellen dat een systeem van macht delen nog niet hoeft te leiden tot de prikkel om coalities te vormen. Daarvoor is minstens ook nodig dat er gematigde groepen zijn binnen het politieke proces, die niet alleen het belang van de eigen groep voorop stellen. Deze kritiek sluit aan bij de praktijk in Noord-Ierland.

De praktische implicatie van de theorie van het consociationalisme voor deze thesis is dat kiessystemen beter zoveel mogelijk de verschillende partijen binnen een land kunnen vertegenwoordigen. Met andere woorden naarmate landen diverser zijn, zorgen meer proportionele systemen in beginsel voor meer stabiliteit. Zoals al eerder aangegeven zou de case van Nederland van vóór 1967 goed in deze theorie passen: waarbij de relatie tussen verzuiling en samenwerkende elites centraal heeft gestaan (Lijphart, 1988). Hieronder volgt nu de hypothese die uit de theorie van het consociationalisme is op te maken.

Hypothese 2: in verdeelde samenlevingen versterken meer proportionele systemen de democratische stabiliteit meer dan disproportionele systemen.

Op basis van de theorie rond de meerderheidsstroming kan ook een tegenhypothese worden geformuleerd ten aanzien van het consociationalisme.

Tegenhypothese: in verdeelde samenlevingen versterken meer proportionele systemen niet beter de democratische stabiliteit dan meer disproportionele systemen.

In het volgende hoofdstuk wordt ingegaan op de opbouw van het onderzoek. De hypothesen worden daarbij onderzoekbaar gemaakt.

3. Onderzoekopzet

In deze onderzoekopzet wordt de vertaling gemaakt van de geschetste theorieën en concepten naar verantwoorde meetbare indicatoren. Hierbij wordt de zogenaamde “effects of causes approach” toegepast (Mahoney & Goertz, 2006, p. 230), waarbij statistische analyse het makkelijkste hulpmiddel is. Deze methode laat globale gemiddelde effecten op basis van bepaalde oorzaken. Ofwel het laat zien of er correlatie is tussen bepaalde oorzaken en gevolgen, wat overigens niet hoeft te betekenen dat er ook een directe causale relatie is. In deze thesis gaat het om electorale systemen als oorzaken en de stabiliteit als gevolgen. In deze onderzoekopzet komen achtereenvolgens de methodologische aanpak aan de orde (3.1) en vervolgens de operationalisering van de concepten in variabelen (3.2)

3.1 methodologische aanpak

Het moge reeds duidelijk zijn dat landen de cases zijn waarop dit onderzoek zich richt. Dit zijn de onderzoekseenheden. Van de verschillende landen worden observaties gebruikt voor het statistisch onderzoek. Deze observaties geven de specifieke eigenschappen, de context, weer van een land op een bepaalde variabele. In de volgende paragraaf wordt daar verder op in gegaan. Er is gekozen voor landen als onderzoekseenheden, omdat er over landen veel data beschikbaar is. Daarnaast gaat het over electorale systemen die betrekking hebben op het landsniveau, namelijk het landelijk parlement. Verder geldt dat de context van interne (macht over het grondgebied) en externe soevereiniteit (erkend worden door andere landen) voor alle landen hetzelfde is, hoewel dat overigens niet wil zeggen dat alle landen die eigenschappen hebben. In 2013 waren er 193 landen lid van de Verenigde Naties. In die zin bestaat ons potentieel aantal cases uit 193 landen.

Wanneer de theorie van deze thesis als selectiekader wordt gebruikt dan blijkt dat landen aan een aantal voorwaarden moeten voldoen willen ze meegenomen worden in deze analyse. De belangrijkste voorwaarde is dat landen een democratie vormen zoals met de definitie van Schumpeter (1976) reeds is aangegeven. Binnen die definitie, in zoverre het niet al een eigenschap is van democratie, moeten er vanzelfsprekend periodiek en voldoende vrije en eerlijke verkiezingen plaatsvinden. Zolang een case daaraan niet voldoet passen ze in geen van de geschetste theorieën in hoofdstuk 2. Om te zorgen dat cases/landen in dit onderzoek worden meegenomen die voldoen aan bovenstaande voorwaarden is ervoor gekozen om de operationele definitie van Freedom House te gebruiken. Freedom House heeft het over een zogenaamde electorale democratie. De definitie van electorale democratie wordt door Freedom House (2010) opgebouwd aan de hand van een viertal sleutelfactoren met betrekking tot de laatste grote nationale verkiezing(en) die minimaal aanwezig moeten zijn. Er moet sprake zijn van:

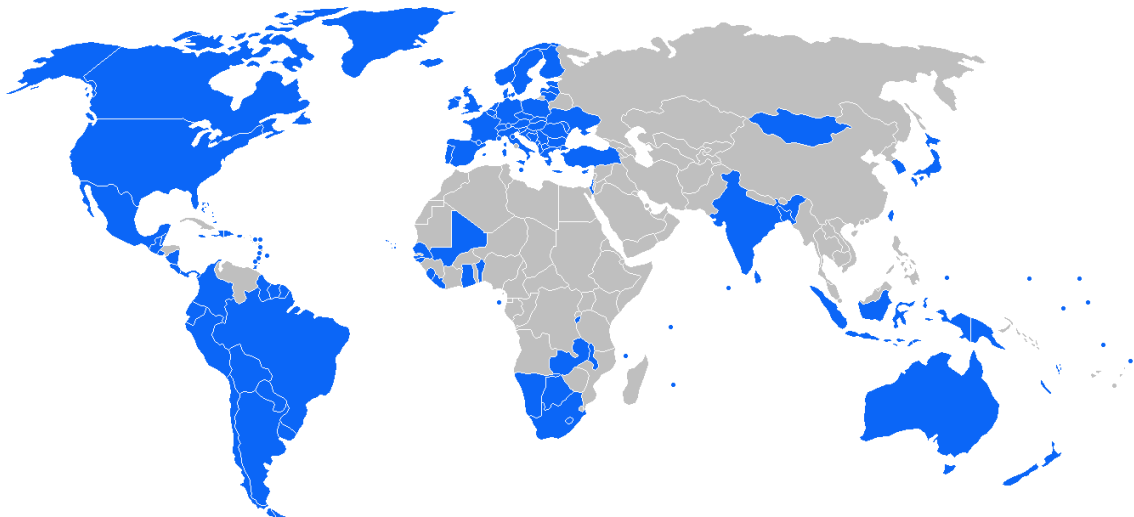
- een competitief meerpartijen politiek systeem
- universeel stemrecht voor alle volwassen inwoners van een land (met uitzondering van sancties die legitiem kunnen worden opgelegd aan criminelen)
- regelmatige competitieve verkiezingen in een setting waarbij de stem onder geheimhouding kan worden uitgebracht, de stembiljetten voldoende veilig worden afgeschermd, massale kiezersfraude

niet aan de orde is en waarbij de resultaten moeten leiden tot een afspiegeling die overeenkomt met de wil van de kiezers.

- grote politieke partijen die voldoende in de gelegenheid worden gesteld om het volledige electoraat publiekelijk te kunnen benaderen via de media en door open politieke campagnevoering.

In de voetnoot wordt in het Engels uitgebreid toegelicht hoe de berekening voor het zijn van een electorale democratie wordt uitgevoerd.⁴ De definitie leidt voor 2009 in ieder geval tot 116 landen waarmee het onderzoek zal worden uitgevoerd. Deze definitie van Freedom House is gekozen, omdat Freedom House een gerenommeerd instituut is op het gebied van democratie. Elk jaar laten ze door verschillende landenexperts zorgvuldig samengestelde vragenlijsten invullen om te komen tot de scores (Freedom House, 2010). Daarnaast sluit de operationaliseringsdefinitie goed aan bij de wijze waarop democratieën in deze thesis zijn gedefinieerd. Het is en blijft wel mogelijk dat er een vertekening kan zitten in de keuze van de democratische landen, waarmee rekening moet worden gehouden. Zo is Freedom House een westers instituut dat mogelijk ook op een westerse manier kijkt naar democratie. Het uitsluiten van bepaalde cases kan derhalve samenhangen met bepaalde culturen of andere factoren. Zo is de consequentie van de case-selectie dat er geen enkel Arabisch land tussen zit en maar een paar landen bij zitten waar de meerderheid van de bevolking islamitisch is (zie figuur 2, volgende bladzijde). Op zichzelf geen verassing, alleen impliceert dit dat democratie zelf geen universele waarde hoeft te zijn. Echter zoals in de inleiding reeds aangegeven lijkt democratie steeds universeler te worden. Verder zitten er überhaupt op de continenten Azië en Afrika weinig electorale democratieën. Zo zullen er mogelijk nog een aantal voorbeelden te noemen zijn; waarbij moet worden gelet op het feit in hoeverre deze resultaten vertaalbaar zijn naar de hele wereld. Laat onverlet dat de selectiekeuze zoals die is gemaakt, met name op basis van het electorale proces heeft plaatsgevonden en niet op basis van het zijn van een liberale democratie. Het is om die reden nog steeds mogelijk om een algemene conclusie te trekken, maar dan wel binnen het kader van landen die een democratie zijn. Het hebben van interne en externe soevereiniteit geldt ook als een voorwaarde om te worden opgenomen als case. Waarbij van de interne soevereiniteit is nagegaan of er geen landen tussen zaten die over 40% of meer van hun grondgebied niks te zeggen hadden. Dit is echter ook al voldoende gewaarborgd binnen het zijn van een electorale democratie volgens Freedom House. Neemt niet weg dat de interne soevereiniteit en daarmee of een land ook meester is over haar verkiezingen, lees de democratie, wel onder druk heeft gestaan in Mali in 2012-2013. In 2009 was hier echter nog geen sprake van om dit land niet op te laten nemen als electorale democratie.

⁴The numerical benchmark for a country to be listed as an electoral democracy is a subtotal score of 7 or better (out of a possible 12) for the political rights checklist subcategory A (the three questions on Electoral Process), and an overall political rights score of 20 or better (out of a possible 40). The presence of certain irregularities during the electoral process does not automatically disqualify a country from being designated an electoral democracy. A country cannot be an electoral democracy if significant authority for national decisions resides in the hands of an unelected power, whether a monarch or a foreign or international authority. A country is removed from the ranks of electoral democracies if its last national elections were not sufficiently free or fair, or if changes in law significantly eroded the public's opportunity for electoral choice. Freedom House's term "electoral democracy" differs from "liberal democracy" in that the latter also implies the presence of a substantial array of civil liberties. In the survey, all Free countries qualify as both electoral and liberal democracies, while some Partly Free countries qualify as electoral, but not liberal, democracies.

Figuur 2: In het blauw de landen die in 2009 door Freedom House zijn aangewezen als electorale democratie.

Het aantal van 116 electoraal democratische landen is gebaseerd op cijfers uit 2009. Dit is vanwege een praktische reden. De “cross section” dataset van QOG (2013), die met name wordt gebruikt voor dit onderzoek is zoveel mogelijk gebaseerd op cijfers uit 2009. Daar waar geen cijfers uit 2009 beschikbaar waren wordt uit de meest recente cijfers van voor of na 2009 geput. Dat alleen “cross section” data wordt gebruikt betekent dat dit onderzoek zich richt op een momentopname. “Time series” data heeft ook weinig toegevoegde waarde voor dit onderzoek, omdat er verder niet wordt gekeken naar veranderingen door de tijd heen. Met andere woorden: er wordt gekeken naar de stabiliteit in relatie tot kiessystemen in de context van rond 2009. Dit is redelijk recent en er is op basis van de theorie niet veel reden om aan te nemen dat stabiliteit niet kan bestaan uit een momentopname. Hierbij moet alleen wel in de gaten worden gehouden, dat mogelijke theoretische relevante variabelen binnen bepaalde landen niet drastisch zijn veranderd rond de periode van 2009.

De vraag is of 116 landen voldoende is om de statistische analyses mee uit te voeren? In principe is dat het geval. Allison (1999, p. 9) heeft het bijvoorbeeld over minimaal 5 cases per variabele in een model in een regressieanalyse, zodat er voldoende variatie is in de onafhankelijke variabelen om de afhankelijke variabelen te verklaren. In de volgende paragraaf zal daar rekening mee moeten worden gehouden en worden er keuzes gemaakt met betrekking tot de te gebruiken variabelen. Hoe minder variabelen hoe betrouwbaarder de resultaten, waar tegenover staat dat er ook minder informatie uit het model te halen is. Anderzijds speelt mee dat bijvoorbeeld naarmate landen kleiner worden er minder data beschikbaar is van die landen. Zo heeft het land Tuvalu in de stille oceaan nog geen 10.000 inwoners. In zijn totaliteit zitten er bijvoorbeeld 33 landen in het onderzoek met minder dan een miljoen inwoners, waarvan 13 met minder dan 100.000 inwoners. In principe worden deze landen wel meegenomen in de analyse, maar wanneer er data ontbreekt voor een land wordt dit land uit de regressieanalyse gehaald in SPSS. Dit kan de resultaten vertekenen en daar moet op worden gelet. Bovendien is het in sommige gevallen zonder meer verstandig om bepaalde landen uit de analyse te halen, bijvoorbeeld omdat ze bijzondere omstandigheden kennen. Al met al is het algemene credo: of minder variabelen of meer cases; ik heb in dit onderzoek gezocht naar een goede balans.

3.2 Operationalisering variabelen

In deze paragraaf wordt de theorie verder gekoppeld aan de onderzoeksmethodiek. De operationalisering van de concepten moet zodanig plaatsvinden dat ze zoveel mogelijk zeggen over de context waarin electorale systemen effect hebben op de stabiliteit van democratieën. De theorie van hoofdstuk 2 is belangrijkste leidraad voor het bij elkaar zoeken van variabelen. Tegelijkertijd moet ook naar de onderzoekbaarheid worden gekeken van bepaalde concepten. Een balans daartussen leidt uiteindelijk tot de variabelen. Eerst wordt in deze paragraaf ingegaan op de onafhankelijke kernvariabelen (kiessystemen). Daarna komt de operationalisatie van de afhankelijke variabele aan de orde (stabiliteit). Als laatste komen alle overige gebruikte variabelen in het onderzoek aan de orde. Verder wordt in de tabel aan het einde van deze paragraaf een overzicht gegeven van alle te gebruiken variabelen in het onderzoek. Van alle variabelen wordt aangegeven hoeveel N ze hebben van het totaal van 116 democratieën en in welke jaar de variabele gemeten is. Daarnaast wordt indien nodig aangegeven hoe ze berekend zijn en waar de data is gevonden. De meeste gegevens komen van de QOG (2013) dataset en het bijbehorende codeboek.

3.2.1 Operationalisering electorale systemen

De “electorale systemen” zoals in de theorie beschreven in paragraaf 2.2.1 en 2.2.2 worden omgezet in dummyvariabelen (Allison, 1999, p. 164). Met die dummy variabelen worden proportioneel, gemixt en meerderheid onderscheiden en de afzonderlijke kiessystemen. Daarnaast worden twee aanvullende variabelen gebruikt. Één die de directe consequentie meet van een electoraal systeem en één die de uitwerking van proportionaliteit aangeeft door het aantal effectieve partijen en het type kiessysteem met elkaar te vermenigvuldigen, dit is om input en output samen te brengen als onafhankelijke variabele. Deze variabele wordt aangehaald als proportionaliteitsvariabele en geeft dus de uitwerking weer op de mate van proportionaliteit. De variabelen voor de specifieke electorale systemen zijn gebaseerd op de gegevens van IDEA (Institute for Democracy and Electoral Assistance) van Reynolds et al uit 2005 die in de QOG dataset staan. De datagegevens hiervan sluiten aan op de wijze waarop de electorale systemen in paragraaf 2.2.2 zijn beschreven. Vanwege het belang van de juistheid en volledigheid van deze gegevens zijn ze dubbel gecheckt met andere variabelen in de QOG dataset over electorale systemen (*gol_est* en *gol_est_spec*, gemeten tussen 2006 en 2011). Er wordt gecontroleerd of er verschillen zitten tussen de twee variabelen. Indien er verschillen zijn wordt nagegaan of er een wijziging noodzakelijk is in de IDEA dataset. De derde onafhankelijke bron die dan de doorslag moet geven is electionguide.org. Er wordt daarbij gekeken naar het electorale systeem dat werd gebruikt voor de parlementsverkiezingen wat het dichtst bij het jaar 2009 lag. In bijlage 1 wordt uitgebreid ingegaan op de variabelen hier besproken. In de presentatie van de resultaten van het onderzoek zal alleen gewerkt gaan worden met de proportionaliteitsvariabele. De andere kernvariabelen zijn wel gebruikt om de betrouwbaarheid van de proportionaliteitsvariabele te meten, maar worden dus niet expliciet opgenomen.

3.2.2 Operationalisering stabiliteit:

Stabiliteit wordt geoperationaliseerd op het niveau van de democratie als geheel. Bij de operationalisering van deze variabele is het zaak om met twee dingen rekening te houden. Ten eerste moet de variabele niet (teveel) zijn opgebouwd uit variabelen die ook als controlevariabele worden gebruikt. Ten tweede moet rekening

worden gehouden met de consequentie van de keuze voor electorale democratieën. Deze groep zal sowieso een hogere stabiliteit vertonen dan landen die niet als electorale democratie zullen worden aangemerkt. Ofwel de verschillen in de groep die wordt onderzocht zullen mogelijk kleiner zijn met als consequentie dat de resultaten minder snel significant zijn. Dit vraagt dus om een zorgvuldige afweging voor de afhankelijke variabele. Alles afwegende is het derhalve goed om de “failed state index” (FSI) als variabele te gebruiken (QOG, 2013, p. 346). Deze variabele meet letterlijk de stabiliteit van een land door te kijken naar de pressies op een staat, de kwetsbaarheid voor intern conflict en risico’s voor sociale afbraak. Op basis van drie dimensies; sociaal, economisch en politiek en daaruit voortkomend 12 indicatoren wordt de index samengesteld. Elke indicator kent een schaal van 0 tot 10, waarbij 0 het meest stabiel is en 10 het minst stabiel. Theoretisch kan de index dus variëren tussen 0 en 120. Voor de 116 cases geldt dat de variatie ligt tussen 18.3 (Noorwegen) en 101.8 (Haïti). Hierbij moet worden opgemerkt dat 15 landen niet in deze analyse zitten, met name kleine landen. De facto betekent dit dat dit onderzoek wordt uitgevoerd met maximaal 101 landen, ook al is de populatie in zijn totaliteit groter. Verder is deze meetmethode redelijk objectief, doordat de scores op de indicatoren zijn gebaseerd op artikelen en rapporten en onderzocht via een vast format. Ook hebben de cijfers betrekking op 2008/2009. Kortom, er is voldoende data beschikbaar en ook de indicatoren waaruit de index is opgebouwd zorgen voor voldoende variatie en tegelijkertijd betrouwbaarheid. Deze variabele geeft dus nauwkeurig en breed overzicht van de term stabiliteit. Zie verder bijlage 1 voor de precieze opbouw van de variabele.

3.2.3 Operationalisering en keuze overige variabelen

In deze subparagraaf wordt ingegaan op de operationalisering van de overige variabelen voor dit onderzoek. Deze variabelen zijn tot stand gekomen aan de hand van de theorieën hier beschreven, alternatieve theorieën over democratische stabiliteit en de beschikbare data in de dataset van QOG. In operationele zin zijn overige variabelen alleen van belang als ze aan twee voorwaarden voldoen: variabelen moeten een mogelijk effect hebben op democratische stabiliteit en ze moeten correleren of een mogelijk verband laten zien met de kiessysteemvariabelen (Allison, 1999, p. 50).

In de eerste plaats zijn de variabelen belangrijk die voortkomen uit de theorie over het consociationalisme. Voor deze theorie moet iets worden opgenomen over de verdeeldheid van de samenleving. Gezien de beschikbare data in de QOG dataset kies ik er voor drie variabelen te benutten, die iets zeggen over de verdeeldheid binnen een land: één op basis van etnische verschillen, één op basis van religieuze verschillen en één op basis van taalverschillen. In tabel 3.2 worden ze verder genoemd en uiteen gezet. Ik ga er hierbij verder vanuit dat deze variabelen sterk zullen interacteren met de kiessysteemvariabelen. Naarmate een land meer verdeeld is, acht ik de kans groter dat er een meer proportioneel systeem aanwezig is. Om die reden heb ik van alle drie ook een interactievariabele opgenomen met de proportionaliteitsvariabele. Ik heb gekozen voor de proportionaliteitsvariabele vanwege de schaalbaarheid van die variabele, waardoor een zo evident mogelijk effect op de interactie wordt verkregen.

Verder zijn er een nog aantal controlevariabelen nodig. De belangrijkste theorie die daar in kan voorzien is de moderniteitstheorie. Hierin staat de relatie tussen economische vooruitgang en de ontwikkeling

van de democratie centraal. Hoe beter het economische met een land gaat, hoe groter de waarschijnlijkheid dat een land ook democratisch is (Prezeworski & Limongi, 1997, p. 156). Het mag dan soms onduidelijk zijn hoe de relatie precies loopt, duidelijk is wel dat er een relatie is. Vandaar zal er toch een variabele in dit verband worden toegevoegd aan de analyses. Daarbij moet rekening worden gehouden met de wijze waarop de “failed state index” gemeten is. In deze index is namelijk al een economische component opgenomen, waardoor vanwege collineariteitsproblemen het niet handig is ook een economische variabele op te nemen. Er is voor gekozen, gezien de beschikbare data van QOG om het aantal internetgebruikers per 100 inwoners toe te voegen. Deze variabele laat indirect zowel zien of een land technisch voor of achter ligt, wat impliceert of een land economisch sterk is. Een bijkomstigheid is dat internet ook als controlemechanisme kan fungeren op de stabiliteit op de democratie vanuit transparantie- en informatievoorzieningsoverwegingen. Het hebben van internet kan een aanwijzing zijn dat burgers snel informatie kunnen krijgen over het functioneren van de democratie en daarop kunnen corrigeren. Het omgekeerde kan ook waar zijn, maar dan voor landen die geen democratie zijn, zoals Egypte. Hier heeft een website als Facebook er juist mogelijk aan bijgedragen dat er massale protesten kwamen, omdat via dat medium wel de mening kon worden geuit en mensen konden worden opgeroepen om te protesteren.

Een andere belangrijke factor is het gegeven of er presidentsverkiezingen worden gehouden. Zoals uit de theorie uit hoofdstuk 2 al blijkt heeft een president invloed op hoe er omgegaan wordt met het kiessysteem voor het parlement. Daar komt bij dat een president, als zijnde één persoon, alleen maar via een disproportioneel systeem gekozen kan worden. Mocht een bepaald type parlementair kiessysteem derhalve invloed hebben op de stabiliteit, dan is dat misschien ook te verwachten van een gekozen president. Om die reden zal een dummyvariabele worden toegevoegd aan het onderzoek met wel of geen gekozen president. Om de vergelijking met parlementaire kiessystemen op te laten gaan, heb ik als voorwaarde aan de dummy variabele dat de president gekozen moet worden door het volk, ongeacht de macht die hij heeft. Een gekozen president heeft in ieder geval een sterke democratisch legitimiteit en zal zich daarop beroepen als dat nodig is. Er is vanwege hetgeen vermeld ook een interactievariabele gemaakt van de presidentsvariabele met de proportionaliteitsvariabele. De verachting is dat een meerderheidssysteem en een gekozen president de stabiliteit extra kunnen beïnvloeden, dan als ze dat afzonderlijk doen.

Verder zijn twee variabelen toegevoegd die mogelijk verband houden met stabiliteit, doordat ze kenmerken in zich hebben die mogelijk invloed hebben op de stabiliteit. Één daarvan is het percentage vrouwen in het parlement. Ik kan me bijvoorbeeld voorstellen dat meer proportionele systemen eerder geneigd zijn vrouwen op te nemen op de lijsten, omdat proportionele systemen meer voor representativiteit van de hele bevolking gaan dan meerderheidssystemen. Bovendien, zo zou je kunnen beargumenteren passen meerderheidssystemen meer bij eigenschappen van de man, dan van een vrouw, vanwege de nog nadrukkelijker aanwezige competitieve elementen. Terwijl karakterkenmerken van vrouwen, meer de nadruk leggen op samenwerking. Naast deze variabele heb ik ook het aantal maatschappelijke organisaties toegevoegd per miljoen inwoners. Hoe meer maatschappelijke organisaties hoe diffuser het maatschappelijk middenveld enerzijds wat mogelijk invloed heeft op het typekiessysteem. Anderzijds kunnen maatschappelijke organisaties ook in staat worden geacht stabiliserend te werken, doordat ze belangen van kiezers en politieke partijen

mediëren. Deze variabele past in ieder geval bij de kanttekeningen die Lijphart maakt in het kader van het consociationalisme.

Gezien het historische institutionele perspectief en de opmerkingen in de theorie over cultuur en contextfactoren die de kracht van een systeem bepalen worden twee variabelen toegevoegd over de cultuurkenmerken van een land. De eerste op basis van het koloniale verleden. De tweede op basis van de wijze waarop de staatsstructuur en juridische context is ingericht. Deze zullen apart worden opgenomen in de modellen, vanwege sterke onderlinge correlatie met elkaar. Deze variabelen zeggen ook iets over de politieke cultuur van een land en sluiten daarmee aan op de opmerkingen dat politieke cultuur en politiek systeem nauw met elkaar dienen samen te hangen om zo in te spelen op stabiliteit. Als laatste heb ik een variabele aan de modellen toegevoegd die ingaat op het inwonertal van het land. Deze controlevariabele is de meest “onafhankelijke” en heeft derhalve niet direct een theoretische relatie met de variabelen. Hoewel beargumenteerd zou kunnen worden dat landen met veel inwoners eerder instabiel zouden kunnen worden, doordat ook de verschillen groter zijn tussen de inwoners. Hierbij zou ook de verspreiding en diversiteit van de bevolking een rol kunnen spelen (Lijphart 1988, pp. 167-187).

Voor de concepten die wel in de theorie staan, maar niet zijn opgenomen als variabele, geldt dat ze onderzoekstechnisch te ingewikkeld zijn om te onderzoeken, er geen data beschikbaar is of er teveel correlatie is met andere onafhankelijke variabelen. Een voorbeeld is de mate waarin partijen in termen van het consociationalisme in staat zijn om andere partijen te vetoën. Met de mate van proportionaliteit van het systeem en het hebben van een gekozen president wordt dit enigszins afgedekt. In tabel 3.1 is terug te lezen welke variabelen allemaal gebruikt worden in dit onderzoek.

Tabel 3.1: overzicht van de te gebruiken variabelen

Variabelen	Hoe gemeten	Jaar	N (116)	Eenheden	Schaal	Gebruik in modellen
Failed_state_index (AFHANKELIJKE VARIABELE)	Op basis van 12 indicatoren (sociale, economische en politieke) zijn op een 10 puntschaal punten per land toebedeeld door experts op basis van documenten en kennis van dat land. (Bijlage 2)	2008 - 2009	101	Rekenkundig	18.3 – 101.8	Alle
Dummy soort kiessysteem (kernvariabele)	Soort kiessysteem naar mate van proportionaliteit conform theorie 2.2.1: meerderheid, gemixt, proportioneel. (bijlage 1A)	2009	116	Dummy	0 of 1	Alle
Dummy Type kiessysteem (kernvariabele)	Op basis van de theorie uit hoofdstuk 2.2. Er zijn vijf categorieën gemaakt, niet alle type kiessystemen hadden voldoende cases. FPTP, list_PR, parallel, MMP, AV-BV_TRS (bijlage 1B)	2009	116	Dummy	0 of 1	Alle
effectieve partijen (gol_enpp) (kernvariabele)	Formule: Laakso and Taagepera (1979) (bijlage 1C). Dit is een indicator voor de mate van proportionaliteit.	2006 - 2011	107	Effectieve partijen	1-10.44	Alle
Proportionaliteitsvariabele (kernvariabele)	Effectieve aantal partijen in parlement (gol_enpp) X type kiessysteem (meerderheid (1), mix (2) en proportioneel (3). Hoe hoger de waarde des te hoger de proportionele uitwerking. Hiervan zijn ook ordinale variabelen en dummyvariabelen van gemaakt. (zie bijlage 1D)	2006 - 2011	107	Rekenkundig	1.45 - 31.32	Alle
Dummy_pres (controlevariabele)	Presidentiële systemen krijgen een 0, niet presidentiële systemen een 1. Het gaat bij presidentiële systemen om een president die direct is gekozen door het volk.	2006 - 2011	116	Dummy	0 of 1	Alle
Interactie_dummyspres_proportionaliteitsvariabele (controlevariabele)	Interactie proportionaliteitsvariabele en dummy president. De veronderstelling is dat presidentiële systemen en meerderheidssystemen van hetzelfde laken een pak zijn en elkaar versterken.	2006 - 2011	107	Interactie	Varieert	alle
Al_religion (kernvariabele)	Geeft de waarschijnlijkheid aan dat twee willekeurig gekozen inwoners van een bepaald land niet behoren tot dezelfde religieuze groep. Hoe hoger het nummer, hoe diverser.	2009	113	%	0 – 0.86	Consociationalisme
Al_ethnic (kernvariabele)	Geeft de waarschijnlijkheid aan dat twee willekeurig gekozen inwoners van een bepaald land niet behoren tot dezelfde etnische groep. Hoe hoger het nummer, hoe diverser.	2009	111	%	0 – 0.91	Consociationalisme
El_gunn2 (kernvariabele)	% van populatie die niet de meest gesproken taal spreekt	2009	90	%	0-0.95	Consociationalisme
Interactie proportionaliteitsvariabele X al_religion of Al_ethnic of El_gunn2	De veronderstelling is dat meer verdeelde samenlevingen, sneller leiden tot proportionele systemen.	2009	90-113	Interactie	Varieert	Consociationalisme
Aantal vrouwen in het parlement lpu_w_lower (controle variabele)	% Vrouwen in parlement	2006 - 2010	115	%	0 – 46.4	Alle
Ordinaal_populatie (unna_pop) (controle variabele)	1 = tot 1 miljoen, 2 = 1 miljoen -5 miljoen, 3 = 5 miljoen – 15 miljoen, 4 =15 miljoen tot oneindig	2009	116	Ordinaal	1-4	Alle
Internet gebruikers (wdi_net) (controle variabele)	Aantal internetgebruikers per 100 inwoners (moderniteitstheorie)	2008 - 2010	113	Inwoners	0.18-92.18	Alle
Maatschappelijke organisaties (gr_csopop) (controle variabele)	Aantal maatschappelijke organisaties per miljoen inwoners	2008	90	Maatschappelijke organisaties	0.48-49.85	Alle
Dummy_koloniale oorsprong (ht_colonial) (controle variabele)	0 voor een niet Engels verleden en 1, voor een wel Engels verleden	2009	116	Dummy	0 of 1	Alle (niet met juridische oorsprong)
Dummy juridische oorsprong (Dummy_LP_legor)	Onderscheid op basis van: Engelse, Franse, Socialistische en overige (Duitse/Scandinavische) juridische achtergrond van een land.	2009	116	Dummy	0 of 1 (4X)	Alle (niet met koloniale oorsprong)

Tabel 3.1: overzicht van de te gebruiken variabelen

Eerste kolom: tussen de haakjes staat de naam van de originele variabele en/of welke functie een variabele heeft.

Laatste kolom: Om onderzoekstechnische redenen worden niet alle kernvariabelen constant in alle modellen meegenomen in hoofdstuk 4.

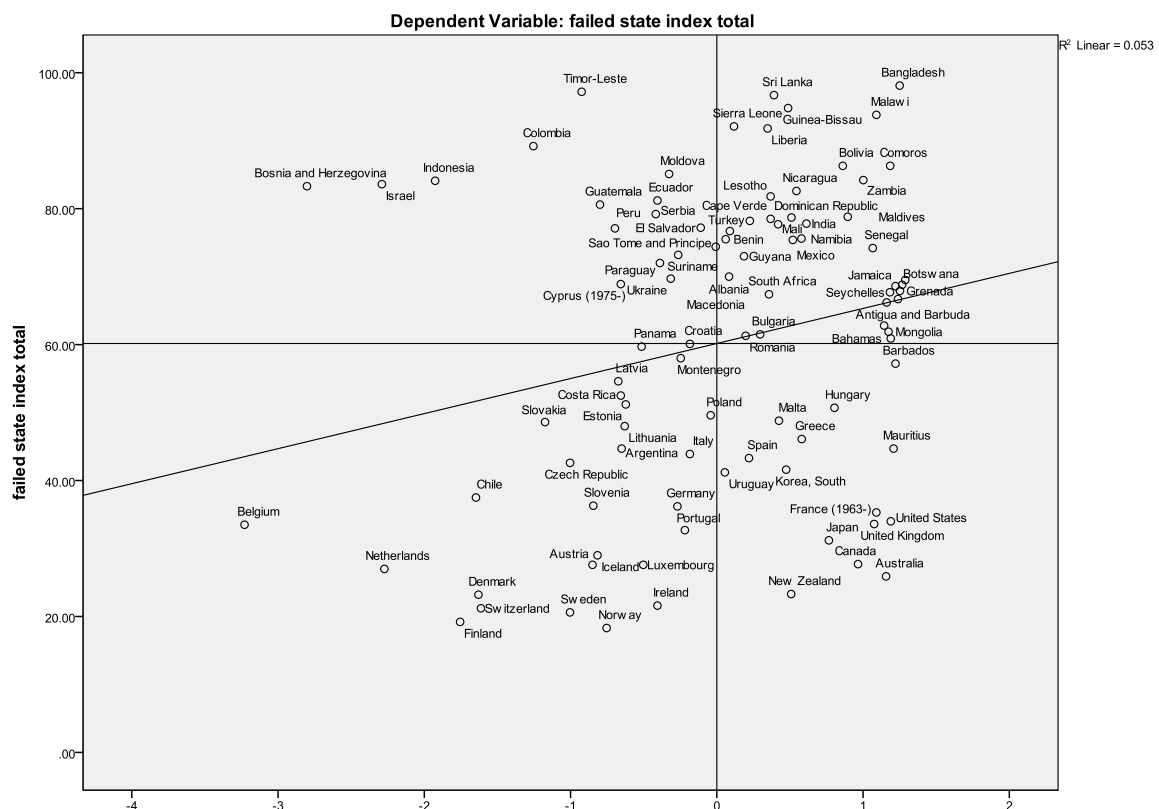
Bovendien worden er ook bewust keuzes gemaakt om niet teveel modellen te ontwikkelen waardoor het overzicht verdwijnt.

4. Resultaten

In drie paragrafen worden de resultaten gepresenteerd van de statistische analyses. In de eerste paragraaf wordt een algemeen overzicht gegeven van de relatie kiessysteem en Failed State Index (FSI, in het vervolg zal met name die afkorting worden gebruikt). Vervolgens worden in de laatste twee paragrafen de afzonderlijke hypothesen besproken. Per hypothese worden er meerdere modellen getest. Bij alle modellen zal worden ingegaan op de kracht en de zwakte van het model. Bij opvallende resultaten zal er nader ingezoomd worden op enkele cases. Bij alle modellen kan er vanuit worden gegaan dat de assumpties voor het uitvoeren van een meervoudige lineaire regressie zijn gecontroleerd (Allison, 1999, pp. 120-147).

4.1 kernvariabelen in relatie tot de FSI

In grafiek 1 staat een “scatterplot” waarin een regressie is gedraaid van de Proportionaliteitsvariabele op de Failed State Index (N=100, een aantal kleinere landen hebben geen score op de FSI). Dit is om een overzicht te geven, waar de landen staan en hoe ze scoren. Deze regressie is significant op een P-waarde van minder dan 0.05 tweestaartig (waar ik in het vervolg over p-waarden spreek is het altijd tweestaartig) zonder te controleren voor andere factoren. Dit wil zeggen dat de kans dat het gevonden verband niet op toeval is gebaseerd meer dan 95% is. De interpretatie van het verband is als volgt: naarmate het kiessysteem een meer

Grafiek 1: regressie van de (gestandaardiseerde) onafhankelijke Proportionaliteitsvariabele op de X-as op de afhankelijke FSI-variabele.

Hoe hoger de waarde van de Proportionaliteitsvariabele, hoe minder proportioneel de uitwerking van het kiessysteem. De grafiek is verdeeld in vier kwadranten op basis van de gemiddelden van Proportionaliteitsvariabele en de failed state index, tevens is de lineaire lijn van de kleinste verschillen toegevoegd.

disproportionele uitwerking heeft per gestandaardiseerde eenheid stijgt de Failed State Index met 5.563. In de grafiek is Brazilië niet meegenomen, omdat die een te grote outlier is op de proportionaliteitsvariabele (meer dan 3 standaarddeviaties). Verder valt op dat er vijf landen duidelijk buiten het verband liggen. Deze landen hebben een redelijk proportionele uitwerking van het electorale systeem, en scoren slecht op het gebied van de Failed State Index. Van al deze landen is redelijk goed te verklaren waarom dat zo is. Bosnië Herzegovina is nog altijd een verdeeld land na de burgeroorlog van 1992-1995, waarin verschillende bevolkingsgroepen de federatieve staat Bosnië vormen. Israel is kwetsbaar vanwege het Palestijnse conflict, maar ook de Arabische/islamitische regio waarin Israel ligt maakt het geen stabiel land. Hier zijn het met name externe factoren die een rol spelen. Indonesië kent een relatief hoge instabiliteit vanwege regelmatige extremistische aanslagen en geweld tussen bevolkingsgroepen. Colombia heeft binnen zijn grenzen (en is in die zin ook niet volledig intern soeverein) geweld te duchten van de guerrillabeweging FARQ. In Oost Timor is sprake van intern geweld door bendes. Deze vijf cases komen overeen met de opmerking in verband met het consociationalisme dat proportionele systemen alleen werken als er een bepaalde mate van gematigdheid is in de samenleving, zoals Horowitz en Wolf hebben aangegeven in hoofdstuk 2. Een nieuwe analyse zonder deze vijf landen laat zien dat de significantie enorm toeneemt (meer dan 0.001) en dat de Failed State Index nu met 10 omhoog gaat per verschuiving van één eenheid ($N = 95$). De verklaringskracht neemt ook toe van $0.053 R^2$ naar $0.17 R^2$. België ligt in deze analyse duidelijk buiten het geheel, vanwege de hoge proportionele uitwerking die het land heeft door de taalvertegenwoordigende partijen in het parlement en is nu een “outlier”. Een ander gegeven uit de grafiek is dat economisch sterke en westerse landen veel lager staan op de Failed State Index dan economisch zwakke landen. Dit is zoals al eerder aangegeven logisch te verklaren, maar dit geeft wel duidelijk een zwakte aan van de FSI variabele. Economie zal voor het grootste gedeelte bepalen hoe een land scoort op de Failed State Index. Het is derhalve een zoektocht naar welk gedeelte van de FSI zal worden verklaard door het kiessysteem.

4.2 Disproportioneel vs. Proportioneel

In deze paragraaf wordt de eerste hypothese getoetst. In tabel 4.1 op de volgende pagina zijn 4 verschillende modellen uiteen gezet. Waarbij de modellen opeenvolgend met steeds meer controlevariabelen aangeven in welke mate de proportionaliteitsvariabele een effect laat zien op de FSI. De diversiteitvariabelen op basis van taal, religie en etniciteit van het consociationalisme zijn hier nog niet meegenomen, die komen in de volgende paragraaf aan de orde. Verder zijn alle modellen in hoofdzaak uitgevoerd met de proportionaliteitsvariabele. De proportionaliteitsvariabele geeft een meer uitgebalanceerd beeld en corrigeert bijvoorbeeld ook voor kiesdrempels. Dat de proportionaliteitsvariabele wordt gebruikt is ook een praktische keuze, omdat de theorieën ook gericht zijn op de relatie tussen proportionaliteit en stabiliteit en tegelijkertijd omdat voor de andere kernvariabelen niet altijd genoeg cases zijn. Verder zijn er maximaal 95 landen onderdeel van deze analyse. Er is bewust voor gekozen om Brazilië uit de analyse te laten, vanwege het feit dat het een outlier is van meer dan 4 standaarddeviaties. De 5 landen die hoog scoren op de FSI en een proportionele uitwerking hebben zijn wel meegenomen in deze analyse. De reden daarvoor is dat ook hebben ze bijzondere eigenschappen, dat nog niet wil zeggen dat ze in de context van het model niet meegenomen zouden kunnen worden. Bovendien ben ik ook niet nagegaan of er nog andere landen waren die een bijzondere te verklaren

score hebben op de FSI, maar meer disproportionele systemen hebben. Verder zijn er nog 5 landen minder in dit onderzoek doordat er geen meetgegevens beschikbaar zijn op één of meerdere variabelen. Ook dit zijn kleine landen in inwoners, naast de kleine landen die er al uit waren, omdat ze geen score hadden op de FSI. In het algemeen zullen de onderzoeksresultaten dus een vertekening hebben voor landen met meer inwoners. In alle modellen is nadrukkelijk gecontroleerd voor risicovolle collineariteit, zoals ten aanzien van de kernvariabelen met controlevariabelen. Per model zal vanaf de volgende pagina de interpretatie van de resultaten worden besproken, waarbij de P-waarden boven de 0.05 met veel terughoudendheid zullen moeten worden geïnterpreteerd.

Tabel 4.1: het effect van de proportionaliteitsvariabele op de FSI gecontroleerd voor verschillende factoren.

Variabelen	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4
	B (stand.)	B (stand.)	B (stand.)	B (stand.)
Proportionaliteitsvariabele	-1.098*** (-0.259)	-0.890* (-0.210)	-0.055 (-0.013)	0.535* (0.124)
Dummy direct gekozen president (1=direct gekozen)	14.842**** (0.329)	15.836**** (0.351)	11.747*** (0.260)	-1.191 (0.026)
Maatschappelijke organisaties (gr_csopop)			-0.017 (0.142)	-0.043 (-0.025)
Dummy koloniale oorsprong (Engels = 1)		3.278 (0.068)		
Dummy juridische oorsprong (Duitsland/Scandinavie = 1)			-29.445**** (-0.407)	-4.951 (-0.070)
Dummy juridische oorsprong (Engels = 1)			4.954 (0.102)	-4.531 (-0.097)
Dummy juridische oorsprong (Socialistisch/communistisch = 1)			-6.886 (-0.119)	1.387 (0.024)
% vrouwen in parlement			-0.403* (-0.188)	-0.134 (-0.061)
Internet gebruikers per 100 inwoners (controle ((moderniteits)variabele)				-0.710**** (-0.879)
Ordinaal_populatie (unna_pop) (controle variabele)		-2.088 (-0.100)	0.529 (-0.025)	-1.639 (-0.073)
Intercept	60.614	62.835	65.976	95.037
R ²	0.161	0.175	0.400	0.773
N	95	95	93	85

Tabel 4.1: het effect van de proportionaliteitsvariabele op de FSI gecontroleerd voor verschillende factoren.

Regressie SPSS gebaseerd op cijfers QOG (2013); B geeft de mate aan waarin de afhankelijke variabele (FSI) stijgt of daalt bij 1 eenheid omhoog van de onafhankelijke variabele; stand. = gestandaardiseerde coëfficiënt; p-waarden *p < 0.1; ** p < 0.05; *** p < 0.01; ****p < 0.001. Dummy juridische oorsprong Frans is de referentiecategorie.

Uit model 1, waar de proportionaliteitsvariabele, alleen gecontroleerd wordt voor een gekozen president valt op te maken dat disproportioneel uitwerkende systemen eerder een negatieve invloed hebben op de stabiliteit dan een positieve invloed. Zowel het kiezen van een gekozen president als de proportionaliteitsvariabele tonen dat aan. Ook is er gekeken naar de interactie tussen die twee variabelen, waarbij de veronderstelling is dat disproportionele systemen en gekozen presidenten elkaar nog eens extra zouden kunnen versterken. Uit de interactie tussen die variabelen is niks naar voren gekomen en vandaar zijn ze weggelaten. Dit geldt overigens voor alle modellen. Om die reden zijn ze nergens meegenomen, omdat dit de resultaten van de andere variabelen zou vertekenen.

Eenzelfde patroon van model 1 zien we terug bij model 2, wanneer er gecontroleerd wordt voor aantal inwoners en koloniale oorsprong. Dat de Engelse koloniale oorsprong een stijging laat zijn, weliswaar niet significant, is niet verwonderlijk gezien de tendens die ook zichtbaar is bij meerderheidssystemen. Veel landen met een Engels gerelateerd verleden hebben meerderheidssystemen. De proportionaliteitsvariabele en de dummy koloniale oorsprong correleren overigens niet sterk met elkaar, daaruit kan worden opgemaakt dat ze allebei wel iets eigens meten.

Wanneer we in model 3 nog aan aantal dimensies toevoegen en de koloniale variabele vervangen voor de meer discrete oorspronkelijk gebaseerde juridische structuur variabelen dan valt het effect van de proportionaliteitsvariabele helemaal weg. De verklaringskracht (R^2) wordt daarbij flink vergroot. De presidentsvariabele blijft wel intact. Echter er komen ook twee variabelen bij. Het lijkt dat Scandinavische en een Germaanse oorspronkelijke structuur leidt tot een extreme versterking van de stabiliteit. Dit is ook niet verwonderlijk gezien het feit dat de meeste landen van de categorie liggen in Noord en West Europa, over het algemeen bolwerken van stabiliteit. Ook naarmate het percentage vrouwen in het parlement hoger is ontstaat er een positief effect op de stabiliteit, hoewel nauwelijks statistisch significant. Ook dit is goed te verklaren vanwege het feit dat westerse/Christelijke landen, over het algemeen meer stabiele landen, verder gevorderd zijn met gelijke rechten voor mannen en vrouwen, dan andere landen. Al met al gecontroleerd voor al deze variabelen heeft een kiessysteem op geen enkel wijze statistisch effect op de FSI, blijkt ook uit het dikomlijnde kader.

Uit de laatste kolom, model 4, is op te maken dat het toch met name de moderniteitstheorie is die verklaart waarom landen stabiel zijn. Deze metingen zijn ook gedaan met economische variabelen en daar blijkt hetzelfde uit. De R^2 is met 0.773 ook vrij hoog en verklaart dus voor een groot deel de variatie van de FSI. Het model kan daarmee als redelijk volledig worden omgeschreven. Met de toevoeging van de moderniteitsvariabele blijft er geen enkel ander statistisch significant effect over, behalve de proportionaliteitsvariabele die met een p-waarde van slechts kleiner dan 0.10 significant is (0.067). Dit betekent dat de kans dat deze relatie op toeval is gebaseerd 6.7 % is. Het meest opvallende is de richting van de coëfficiënt van de proportionaliteitsvariabele. Met een meer proportionele uitwerking stijgt de FSI in dit model in tegenstelling tot de andere modellen. Dat wil zeggen dat wanneer gecontroleerd wordt voor moderniteit, wat zorgt voor een stevige daling op de FSI, meer proportioneel uitwerkende systemen stijgen op de FSI ofwel minder stabiel worden. Een voorbeeld is Nederland, dat een zeer hoog internetgebruik kent, waardoor de FSI laag is. Echter wordt er gecontroleerd voor het effect van de uitwerking van de proportionaliteit, dan heeft dat een negatief effect op de FSI. Op basis van deze gegevens zou geconcludeerd kunnen worden dat wanneer de moderniteitstheorie in ogenschouw wordt genomen, landen minder gebaat zijn bij een proportioneel uitwerkend kiessysteem als het gaat om de stabiliteit van het land. In aanvulling is er een regressie gedraaid die de precieze rol van de internet variabele moet verduidelijken, hierbij is er een regressie gedraaid van de overige onafhankelijke variabelen (zonder dummy koloniale oorsprong) op de internetvariabele. Hieruit valt op te maken dat de proportionaliteitsvariabele net niet significant is op een niveau van $p < 0.10$, maar wel in de te veronderstellen richting. Namelijk dat meer proportionele systemen meer internetgebruikers hebben. Dit verklaart op een duidelijke wijze de andere drie modellen. Hieruit kan

opgemaakt worden dat meer proportioneel uitwerkende systemen vaker meer internetgebruikers per 100 inwoners hebben. Dit wordt ook bevestigd in een één op één regressie met een significantie van 0.007 en stijging van 1.269 per eenheid proportionaliteitsvariabele. Voor de analyse in model 4 kan dit betekenen dat proportioneel uitwerkende systemen in het algemeen beter scoren op de FSI doordat ze ook vaak meer internetgebruikers hebben, ofwel economisch verder zijn. De variatie die dan nog verklaard moet worden ligt gemiddeld hoger op de FSI, waardoor de coëfficiënt van de proportionaliteitvariabele in model 4 positief wordt. In lijn der verwachting blijkt ook dat de dummy presidentialisme, vrouwen in het parlement en dummy juridische oorsprong van zowel socialistisch als Duits/Scandinavisch sterk significant zijn op de internetvariabele ($p < 0.01$). Waarbij logischerwijs de gekozen president een sterk negatief effect heeft op het aantal internetgebruikers. Los van het feit dat hierbij de causale relatie niet duidelijk is, wordt wel duidelijk hoe zaken samenhangen in deze modellen. Een algemene voorlopige conclusie die op basis hiervan getrokken kan worden is dat de moderniteitstheorie voor het overgrote deel stabiliteit verklaard. Daarbij geldt over het algemeen, hoe moderner, hoe meer proportionele eigenschappen systemen hebben. De landen die horen bij de twee significante juridische-oorsprong-variabelen verdelen de macht meer, met minder gekozen presidenten en met meer vrouwen in het parlement. De causale relatie hierbij is lastig te interpreteren. De vraag is komt het nu door de moderniteit dat landen proportioneler worden of is het de proportionaliteit die moderniteit veroorzaakt. Hiermee komt in feite het centrale dilemma van de moderniteitstheorie weer naar voren. In dit verband valt over meer disproportioneel uitwerkende systemen te zeggen dat wanneer zij ook modern zijn, het systeem daardoor al voldoende stabiel is. Voor systemen die disproportioneel zijn en weinig modern zijn is overstappen op een meer proportioneel systeem een mogelijkheid om moderner te worden en zodoende de FSI te doen laten stijgen.

De hypothese zou op basis van deze uiteenzetting eerder verworpen dienen te worden, dan te worden gehandhaafd. Als er basaal naar gekeken wordt kan de hypothese gehandhaafd blijven. Immers wanneer we “algemeen” zo breed mogelijk meenemen in het model, dan lijkt het meer disproportioneel uitwerkende systeem een positief effect te hebben op de stabiliteit van het land. Echter moet daarbij worden opgemerkt dat het kiessysteem, maar voor een klein deel verklaard hoe stabiel een land uiteindelijk is en ook maar laag statistisch significant is. Verder dient ook rekening te worden gehouden met de vijf cases die een meer proportionele uitwerking hebben en slecht scoren op de FSI en daarvoor een bijzondere verklaring hebben. Wanneer we die cases weg laten verdwijnt het kleine significante effect van de proportionaliteitsvariabele volledig. Tot slot blijkt moderniteit toch samen te hangen met proportionele eigenschappen van systemen, ook al blijft onduidelijk in welke zin. Op basis van de hier gepresenteerde gegevens moeten de relaties als “spurious” worden beschouwd en is niet eenduidig vast te stellen of de hypothese: in het algemeen verhogen disproportionele systemen de democratische stabiliteit meer dan proportionele systemen verworpen zou moeten worden. De aanwijzingen zijn er wel naar. Mogelijk geeft de volgende paragraaf meer uitsluitsel.

4.3 Het consociationalisme

In deze paragraaf wordt de tweede hypothese getoetst. In tabel 4.2 staan drie modellen uitgewerkt met de drie verschillende diversiteitsvariabelen, die elk bij één van de modellen hoort. In de modellen mist de variabele over het aantal maatschappelijke organisaties per miljoen inwoners. Deze variabele laat nergens enig effect zien en wordt derhalve niet meer in de modellen meegenomen. Verder zijn hier voor twee van de drie modellen interactievariabelen verwerkt.

Tabel 4.2: het effect van de proportionaliteitsvariabele op de FSI gecontroleerd voor bevolkingsverscheidenheid en algemene condities.

Variabelen	Model 1	Model 2	Model 3
	B (stand.)	B (stand.)	B (stand.)
Proportionaliteitsvariabele	-0.634 (-0.152)	0.451 (0.106)	-0.319 (-0.072)
Al_ethnic;	-9.184 (-0.100)		
al_religion		-0.925 (-0.010)	
el_gunn2			-16.615 (-0.180)
Interactie proportionaliteitsvariabele x Al_ethnic	2.393** (0.322)		
Interactie proportionaliteitsvariabele x el_gunn2			2.468* (0.248)
Dummy direct gekozen president (1=direct gekozen)	1.379 (0.005)	0.121 (0.003)	1.463 (0.032)
Dummy juridische oorsprong (Duitsland/Scandinavie = 1)	0.184 (0.003)	-2.823 (-0.039)	0.166 (0.002)
Dummy juridische oorsprong (Engels = 1)	4.238 (0.088)	3.887 (0.080)	2.899 (0.060)
Dummy juridische oorsprong (Socialistisch/communistisch = 1)	5.303 (0.093)	5.668 (0.098)	0.402 (0.005)
% vrouwen in parlement	-0.068 (-0.032)	-0.088 (-0.041)	-0.161 (-0.030)
Internet gebruikers per 100 inwoners (controle variabele)	-0.612*** (-0.779)	-0.668*** (-0.847)	-0.655*** (-0.827)
Ordinaal_populatie (unna_pop) (controle variabele)	-1.401 (-0.066)	-1.480 (-0.069)	-0.421 (-0.020)
Intercept	88.085	87.512	89.855
R ²	0.773	0.759	0.781
N	90	92	79

Tabel 4.3: het effect van de proportionaliteitsvariabele op de FSI gecontroleerd voor bevolkingsverscheidenheid en algemene condities. Regressie SPSS gebaseerd op cijfers QOG (2013); B geeft de mate aan waarin de afhankelijke variabele (FSI) stijgt of daalt bij 1 eenheid omhoog van de onafhankelijke variabele; stand. = gestandaardiseerde coëfficiënt; p-waarden *p < 0.1; ** p < 0.05; *** p < 0.01; ****p < 0.001. Dummy juridische oorsprong Frans is de referentiecategorie.

De modellen in tabel 4.3 laten grotendeels dezelfde tendens zien als de tabel uit de vorige paragraaf. Het is daarom vooral interessant om in te zoomen op de hamvraag naar aanleiding van de bespreking van het consociationalisme. Laten meer proportioneel uitwerkende systemen een positiever effect zien op de democratische stabiliteit dan de disproportioneel uitwerkende systemen in verdeelde samenlevingen. Wanneer model 1 zonder de interactievariabele gedraaid wordt is er op de proportionaliteitsvariabele een lichte stijging te zien van de FSI. Hetzelfde geldt voor de etnische variabele. Beide zijn net niet statistisch significant op $p < 0.1$ (respectievelijk 0.15 en 0.176). Wanneer het internetgebruik buiten beschouwing wordt gelaten dan heeft de etnische variabele een sterk statistisch significant ($p < 0.001$) negatief effect op de stabiliteit en zorgt de proportionaliteitsvariabele voor een daling op de FSI (dus meer stabiliteit), maar verre van statistisch significant. Met de gecombineerde interactievariabele ontstaat er duidelijk een statistisch significant effect. Het gaat er dan om hoe de proportionaliteitsvariabele effect heeft op de FSI als etniciteit een bepaalde waarde aanneemt. Wanneer er geen etnische verschillen zijn, dan zorgt de proportionaliteitsvariabele per eenheid voor een daling van de FSI. Voor andere waarden, 0.1, 0.3 en 0.5, gelden de volgende uitkomsten:

$$-0.634 + 2.393 \times 0.1 = -0.3947$$

$$-0.634 + 2.393 \times 0.3 = 0.0839$$

$$-0.634 + 2.393 \times 0.5 = 0.5625$$

In het algemeen zal bij meer diversiteit, de proportionaliteitsvariabele leiden tot een hogere FSI, wat betekent meer instabiliteit. Het omslagpunt ligt ongeveer bij 0.26, vanaf dat moment leidt elke eenheid stijging in de proportionaliteitsvariabele tot een verslechtering van de stabiliteit. Dit zou te verklaren kunnen zijn, zoals ook al in de theorie geschetst, dat op een gegeven moment met iedereen rekening willen houden het land juist instabiel maakt. Een meer voor de hand liggende verklaring is terug te vinden in de mogelijkheid voor het in zich hebben van een valse relatie, zoals ook al in hoofdstuk 4.2 werd gesuggereerd. Immers wanneer het onderzoek wordt uitgevoerd zonder de internetvariabele, dan is de interactie net licht statistisch significant op $P = 0.099$ en worden de resultaten als volgt:

$$-1.328 + 2.443 \times 0.1 = -1.0837$$

$$-1.328 + 2.443 \times 0.3 = -0.5951$$

$$-1.328 + 2.443 \times 0.5 = -0.1065$$

Het omslagpunt ligt hier pas bij 0,54. Ofwel, hier zou de conclusie getrokken kunnen worden dat, zolang je een verdeeldheid hebt tot 0.54, wat wil zeggen dat de kans 54% is dat twee willekeurige personen niet tot dezelfde etnische groep behoren, een meer proportioneel uitwerkend systeem positiever werkt voor de stabiliteit. Los van deze specifieke resultaten valt wel op te merken dat proportionele systemen in landen met weinig verschillen op het gebied van etniciteit stabielere zullen zijn. Dit is eerder in tegenstrijd met de theorie van het consociationalisme, waar we zouden verwachten dat naarmate er meer etnische verdeeldheid is, meer proportioneel uitwerkende systemen zouden zorgen voor een daling op de FSI in plaats van een stijging. Dit is opmerkelijk en weerlegt de hypothese in ieder geval op het gebied van etniciteit nadrukkelijk. In het algemeen moet nog worden opgemerkt dat proportionaliteit positief samenhangt met meer etnische verdeeldheid in een land. Aangezien meer etnische verdeeldheid sneller leidt tot instabiliteit, geldt in dit verband ook dat meer

proportionaliteit samenhangt met meer instabiliteit. In die zin kan ook worden gesteld dat de omslagpunten waarbij elke stijging naar meer proportionaliteit zal leiden tot een daling op de FSI, niet meer dan een logisch gevolg is van de toenemende etnische verdeeldheid.

In model 2 is er geen interactievariabele opgenomen, omdat die niet significant was. Verder is ook hier alleen de internetvariabele significant. Dit model lijkt erg op model 4 uit de vorige paragraaf. Aan de hand van dit model kan worden vastgesteld dat meer verdeelde samenlevingen op religieus gebied, geen significant slechtere invloed hebben op de stabiliteit. Dit is opvallend in relatie tot de andere twee modellen, waar de diversiteitsvariabelen wel op een bepaalde manier samenhangen met de FSI. Dit zou te verklaren kunnen zijn doordat discriminatie op basis van etnische afkomst of taal een prominenter fenomeen is dan op basis van religie en dat daardoor ook sneller etnisch politiek geweld ontstaat, wat leidt tot politieke instabiliteit. Etnische afkomst is vaak ook uiterlijk zichtbaar, religieus zijn meestal niet. Het kan ook betekenen dat de wijze waarop de religies zijn gemeten te globaal is geweest, waardoor op substromingen binnen religies geen onderscheid is gemaakt. Terwijl de kans dat substromingen binnen een religie elkaar tegen komen mogelijk groter is dan dat twee wereldreligies elkaar binnen een land tegenkomen en dat er op basis van de substromingen, bijvoorbeeld protestant en katholiek, instabiliteit ontstaat.

Model 3 heeft dezelfde richting van coëfficiënten als model 1, met dezelfde bijbehorende statistische significantie. Alleen de interactie in model 3 kent een lagere significantiewaarde van 1 ster ($p = 0.053$), ook zitten er minder cases in deze analyse. Ten aanzien van het effect van de proportionaliteitsvariabele onder verschillende waarden van de taal diversiteitsvariabele geldt het volgende:

$$-0.319 + 2.468 * 0.1 = -0,0622$$

$$-0.319 + 2.468 * 0.3 = 0,4241$$

$$-0.319 + 2.468 * 0.5 = 0.915$$

De waarden 0.1, 0.3 en 0.5 geven het percentage inwoners van een land dat niet de meest gesproken taal spreekt. Het mogen duidelijk zijn dat de tendens hetzelfde is als in model 1. Het omslagpunt ligt hier bij 0.13. Als 13 % van de mensen een andere taal spreekt in een bepaald land, dan heeft een meer proportioneel uitwerkend kiessysteem een negatieve invloed op de stabiliteit. Naarmate dat percentage groter wordt, zal het negatieve effect op de stabiliteit toenemen, ofwel zal het leiden tot een stijging op de FSI. Verder is dit resultaat redelijk hetzelfde te interpreteren als bij model 1, met alle mitsen en maren die daarbij horen.

Samenvattend is het een complexe aangelegenheid om op basis van de hier gepresenteerde gegevens ferme conclusies te trekken. Toch wanneer de cijfers uit het eerste model en derde model zonder voorbehouden zouden moeten worden geïnterpreteerd dan kan de conclusie worden getrokken dat juist in niet verdeelde etnische en linguïstische samenlevingen, proportionele systemen leiden tot meer stabiliteit. In het verlengde van deze constatering geldt ook dat in verdeelde samenlevingen disproportionele systemen zullen leiden tot meer democratische stabiliteit. De hypothese dat in verdeelde samenlevingen meer proportionele systemen de democratische stabiliteit meer versterken dan disproportionele systemen moet op basis van deze redenering worden verworpen. De geformuleerde tegenhypothese: in verdeelde samenlevingen versterken meer proportionele systemen niet beter de democratische stabiliteit dan meer disproportionele systemen, kan daardoor conform de theorie over de meerderheidssystemen blijven

gehandhaafd, ook al lijken meerderheidssystemen slechter te presteren in niet verdeelde samenlevingen. In het volgende hoofdstuk volgen de conclusies en zal op een brede wijze gekeken worden naar de interpretatie van de resultaten en wat dit te betekenen heeft voor vervolgonderzoek.

5. Conclusie

In deze conclusie wordt ingegaan op de belangrijkste aspecten uit dit onderzoek en wordt een antwoord geformuleerd op de centrale probleemstelling. Daarbij zal tevens worden aangegeven welke beperkingen dit onderzoek heeft gekend en waar mogelijkheden liggen voor vervolgonderzoek.

De onderzoeksresultaten laten een diffuus beeld zien. Ongecontroleerd voor andere variabelen is het redelijk duidelijk dat proportionele en gemixte systemen positief samenhangen met de FSI. In hoofdstuk 4 is verder alleen nog de proportionaliteitsvariabele gebruikt, die de uitwerking van kiessystemen meet. Met een aantal basaal controlerende variabelen is de trend geneigd om meer proportioneel uitwerkende systemen een positieve invloed te laten hebben op de FSI. Echter wanneer de moderniteitsvariabele van het aantal internetgebruikers wordt meegenomen verandert dit patroon significant. In alle gedraaide modellen verklaart de moderniteitsvariabele met een gestandaardiseerde waarde van minimaal 0.779 voor het overgrote deel de variatie in de FSI. Ook de verklaringskracht van het volledige model neemt in alle gevallen sterk toe. Dit gegeven maakt het moeilijk om andere effecten te ontwaren uit de modellen. Waar het dan toch lukt is de veronderstelling dat die variabelen ook echt wat anders meten. Echter met betrekking tot de proportionaliteitsvariabele in model 4 paragraaf 4.2 en de interacties in model 1 en 3 paragraaf 4.3 is het maar de vraag of de relatie puur is of dat een moderne samenleving zowel zorgt voor een lage score op de FSI als ook dat ze leiden tot meer proportioneel uitwerkende systemen. De complexiteit rond dit onderwerp zal blijven en vraagt er ook om dat bij toekomstig onderzoek op dit gebied zorgvuldig gekeken wordt naar de rol van de moderniteitstheorie. De conclusie die voorlopig getrokken kan worden is dat de omstandigheid van moderniteit nog altijd het meeste effect heeft op het stabiel zijn. De vraag is dan in hoeverre er binnen dat kader conclusies kunnen worden getrokken over de rol van kiessystemen en andere variabelen in relatie tot stabiliteit. Welke overgebleven verklaringskracht kan nog uit de modellen worden gehaald op een statistisch significante wijze? Gelet op het feit dat de causale relatie niet helemaal duidelijk is tussen moderniteit en proportionaliteit zou je als staat beter op “safe” kunnen spelen en kiezen voor een proportioneel uitwerkend systeem, zonder president.

Het is verder lastig om nog enkele condities in het bijzonder naar voren te laten komen, doordat ze geen statistisch significant beeld laten zien in de volledige modellen, hoewel het hebben van een gekozen president over het algemeen niet bevorderend lijkt te werken voor de stabiliteit. Dat het hebben van een door het volk gekozen president een negatieve invloed zou hebben blijkt consequent uit alle modellen zonder de moderniteitsvariabele, zowel in algemene zin als in het kader van het consociationalisme. Een eventuele trias politica hoeft dus niet altijd het beste te zijn voor de staatsinrichting van een land. Het is dan misschien beter om ook de uitvoerende macht via het dualisme bij het een parlement te laten leggen. Al met al kan het vorengaande als meest verregaande antwoord worden gegeven op de centrale probleemstelling: Onder welke condities bevordert een bepaald type electoraal systeem een stabielere democratie?. Waarbij moet worden aangemerkt dat een “bepaald type electoraal systeem” vertaald is in uitwerking van proportionaliteit en dat de condities waaronder ertoe hebben geleid dat, maar een paar variabelen statistisch significant zijn geworden in de volledige modellen.

Dit onderzoek kent derhalve ook een aantal onderzoekstechnische beperkingen. Zo is het onmogelijk gebleken om alle mogelijke beïnvloedende concepten te operationaliseren. De conclusie die ik hier heb getrokken zal dan ook nader moeten worden gespecificeerd in bijvoorbeeld casestudyonderzoek. Deze thesis geeft daarbij aan welke landen daar eventueel interessant voor zouden kunnen zijn. Verder zijn er aantal keuzes gemaakt om het onderzoek niet te breed te maken. Een aantal modellen zijn eenvoudig geanalyseerd, met niet teveel variabelen, terwijl een bredere analyse nog wel tot meer inzichten had kunnen leiden. Ik stel dan ook voor dat onderzoekers deze thesis gebruiken voor vervolgonderzoek. Het zou in dat verband ook mooi zijn als er een dataset samengesteld zou worden waarin politieke stabiliteit wordt bijgehouden. Dan kan echt worden nagegaan wat de effecten zijn van electorale systemen door de jaren heen.

Hier aan het einde van deze thesis wil ik toch ook graag nog verwijzen naar Grotz (2012) en hem gelijk geven dat het inderdaad ingewikkeld is gebleken om effecten te ontwaren van specifieke kiessystemen. Als ze er volgens de theorie al zouden zijn, dan nog is de wijze waarop de systemen gemeten zijn te globaal om informatie te geven over de uitwerking op stabiliteit. Vaak is de theorie ook niet op dat niveau toegespitst. Een methode om kiessystemen op basis van causale mechanieken terug te brengen naar vier of vijf categorieën zou gezien het aantal landen in de wereld wenselijk zijn; 20 cases per land. Een voorzet voor de wijze waarop dat zou kunnen worden gedaan heb ik gegeven: door het aantal effectieve partijen mee te nemen in de wijze waarop de onafhankelijke variabelen worden gedefinieerd. Mogelijk kan hier verder nog kiesdrempel, districtgrootte en stembiljet bij betrokken worden. Dit onderzoek heeft in ieder geval geen uniforme significante correlatie kunnen ontwaren van specifieke kiessystemen op de stabiliteit. In dit verband kan nog wel worden verwezen naar de trend geschetst in de theorie aan het eind van paragraaf 2.2, dat er steeds meer gemengde kiessystemen bij komen. Zouden die dan toch “the best of both worlds” in zich hebben. Een vervolgonderzoek naar de stabiliteit van gemixte kiessystemen zou niet misstaan. De causale mechanieken binnen die systemen zouden daar een grote rol in kunnen spelen. Zo constateert Brierley (2006, p. 12); “In the case of New Zealand, one can’t help but notice the positive performance of the country since there was a change in the electoral system”, van FPTP naar MMP. Met dit verhaal wek ik tegelijkertijd de suggestie dat de wijze waarop het onderzoek nu is uitgezet, met name op de schaal van proportionaliteit misschien niet helemaal de juiste was. Het was een keuze ingegeven door versimpeling en onderzoekbare mogelijkheden. Het aloude dilemma komt daarbij naar voren tussen kwalitatief en kwantitatief onderzoek.

Het gekozen historisch institutioneel perspectief is wel juist gebleken gezien de resultaten die naar voren zijn gekomen. Het is zo dat de context aangeeft wat een land nodig heeft, maar dat betekent nog niet dat er geen algemene wetmatigheden kunnen worden gedestilleerd uit zoveel verschillende landen. Conform het consociationalisme is de wijze waarop (historisch gezien) de bevolking is opgebouwd een belangrijke factor in het geheel. Betekent dit dat electorale systemen en democratische stabiliteit nou een krachtig samenspel vormen. Nee, de context determineert, en een kiessysteem intervenueert. Kunnen de leiders van Egypte en Tunesië rustig gaan slapen wanneer ze oprecht de democratie willen stabiliseren. Ja! Het kiessysteem biedt zeker een uitweg, maar in welke zin zou nog nader onderzocht moeten worden.

Literatuurlijst:

- Allison, P. D. (1999). *Multiple regression a primer*. Thousand Oaks, Calif.: Pine Forge Press.
- Bartolini, S., & Mair, P. (1990). *Identity, competition, and electoral availability: the stabilisation of European electorates 1885-1985*. Cambridge [England: Cambridge University Press.
- Bell, S. (2002). Institutionalism: Old and New. In S. Summers (ED), *Government, politics, power and policy in Australia* (7th ed., pp. 363-380). Frenchs Forest, N.S.W.: Longman/Pearson Education Australia.
- Birch, S. (Director) (2001, August 30). Electoral Systems and Party System Stability in Post-Communist Europe. *97th annual meeting of the American Political Science*. Lecture conducted from American Political Science Association, San Francisco.
- Bogdanor, V., & Butler, D. (1983). *Democracy and elections: electoral systems and their political consequences*. Cambridge [Cambridgeshire: Cambridge University Press.
- Boix, C. (1999). Setting the Rules of the Game: The Choice of Electoral Systems in Advanced Democracies. *The American Political Science Review*, 93(2), 609-624.
- Brierley, A. (Director) (2006, December 15). Proportional Electoral systems and the Myth of Instability. *Ontario Citizens Assembly on Electoral Reform*. Lecture conducted from Ian Greene, Ontario.
- Crush, J. (2013). Electoral Systems and Stability in Divided Societies. *e-ir.info*. Retrieved August 14, 2013, from www.e-ir.info/2013/05/10/electoral-systems-and-stability-in-divided-societies/
- Dassonville, R., & Hooghe, M. (Directors) (2011, December 1). Mapping Electoral Volatility in Europe; An analysis of trends in electoral volatility in European democracies since 1945. *1st European Conference on Comparative Electoral Research*. Lecture conducted by Kuleuven, Sofia.
- Doorenspleet, R. (2005). Electoral Systems And Democratic Quality: Do Mixed Systems Combine The Best Or The Worst Of Both Worlds? An Explorative Quantitative Cross-national Study. *Acta Politica*, 40(1), 28-49.
- Duverger, M. (1964). *Political parties: their organization and activity in the modern state* (3rd ed.). London: Methuen
- Grofman, B., & Lijphart, A. (1994). *Electoral laws and their political consequences*. New York: Agathon Press. (Original work published 1986)
- Grotz, F. (Director) (2012, December 18). Electoral Systems and Their Political Consequences: Elements of Interest for Tunisia. Meeting on Electoral Systems in Tunisia. Lecture conducted by European Commission for Democracy Through Law (Venice Commission), Strasbourg.
- Farrell, D. M. (2001). *Electoral systems: a comparative introduction*. New York: St. Martin's Press.
- Flynn, I., & Russell, D. (2005). Electoral-Systems Design and Power-Sharing Regimes. *Power sharing new challenges for divided societies* (pp. 59-77). London: Pluto.
- Freedom House | methodology. (2010). *Freedom House*. Retrieved August 14, 2013, from <http://www.FreedomHouse.org/report/freedom-world-2010/methodology>
- Furlong, P. (1991). Government Stability And Electoral Systems: The Italian Example. *Parliamentary Affairs*, 44(1), 50-59.
- Horowitz, D. L. (1991). *A democratic South Africa?: constitutional engineering in a divided society*. Berkeley: University of California Press.
- Horowitz, D. (1993). Democracy in Divided Societies. *Journal of Democracy*, 4(4), 18-38.
- Huntington, S. P. (1991). *The third wave: democratization in the late twentieth century*. Norman: University of

Oklahoma Press.

- Immergut, E. M. (1998). The Theoretical Core Of The New Institutionalism. *Politics & Society*, 26(1), 5-34.
- Lijphart, A. (1988). *Verzuiling, pacificatie en kentering in de Nederlandse politiek*. Haarlem: Becht. (Original work published 1986)
- Lijphart, A. (1992). *Parliamentary versus presidential government*. Oxford: Oxford University Press.
- Lijphart, A., & Aitkin, D. (1994). *Electoral systems and party systems: a study of twenty-seven democracies, 1945-1990*. Oxford: Oxford University Press.
- Lijphart, A. (2012). *Patterns of democracy: government forms and performance in thirty-six countries* (2nd ed.). New Haven [Conn.: Yale University Press.
- Linz, J. J., & Valenzuela, A. (1994). *The Failure of presidential democracy*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Mainwaring, S., & Zoco, E. (2007). Political Sequences And The Stabilization Of Interparty Competition: Electoral Volatility In Old And New Democracies. *Party Politics*, 13(2), 155-178.
- Norris, P. (1997). Choosing Electoral Systems: Proportional, Majoritarian And Mixed Systems. *International Political Science Review*, 18(3), 297-312.
- Przeworski, A., & Limongi, F. (1997). Modernization: Theories and Facts. *World Politics*, 49(2), 155-183.
- Putnam, R. D., Leonardi, R., & Nanetti, R. (1994). *Making democracy work: civic traditions in modern Italy*. Princeton, N.J.: Princeton University Press.
- QOG Codebook and Dataset by: Jan, T., Charron, N., Dahlberg, S., Holmberg, S., Rothstein, B., Sundin, P. & Svensson, R. 2013. The Quality of Government Dataset, version 15May13. University of Gothenburg: The Quality of Government Institute, <http://www.qog.pol.gu.se>
- Rae, D. W. (1967). *The political consequences of electoral laws*. New Haven: Yale University Press.
- Reynolds, A. (2002). *The architecture of democracy: constitutional design, conflict management, and democracy*. Oxford, UK: Oxford University Press.
- Reynolds, A., Reilly, B., & Ellis, A. (2005). *Electoral system design: the new international IDEA handbook*. Stockholm, Sweden: International Institute for Democracy and Electoral Assistance.
- Roller, E. (2005). *Performance of democracies: political institutions and public policies*. Oxford, UK: Oxford University Press.
- Schmidt, M. G. (2002). Political Performance And Types Of Democracy: Findings From Comparative Studies. *European Journal of Political Research*, 41(1), 147-163.
- Schumpeter, J. A. (1976). *Capitalism, socialism, and democracy* (5th ed.). London: Allen and Unwin.
- Transparency.org. Global corruption barometer 2010/2011. (n.d.). [www.Transparency.org](http://www.transparency.org). Retrieved August 20, 2013, from www.transparency.org/gcb201011/results

Verantwoording illustratie voorpagina

Een Duits stembiljet voor de Bondsdag, waarbij een kiezer twee stemmen heeft.

Wikipedia.org (25-8-2013)

http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/c5/Bundestagswahl2005_stimmzettel_small.jpg

Bijlage 1: Operationalisering kern en controlevariabelen

Kernvariabelen

A. Type kiessysteem naar mate van proportionaliteit (2.2.1)

○ Meerderheid

Originele variabele: idea_esf, electoral system design (QOG, 2013, p, 238)

Nieuwe variabele: Dummy_idea_esf_purality_majority

Wijzigingen originele variabele:

Mongolië gewijzigd van gemixt naar meerderheid. In 2012 heeft er wel een wijziging plaatsgevonden in het kiessysteem naar MMP

N = 36

Jaar: gecorrigeerd naar 2009

○ Hybride/mix

Originele variabele: idea_esf, electoral system design (QOG, 2013, p, 238)

Nieuwe variabele: Dummy_idea_esf_mixed

Wijzigingen originele variabele:

Griekenland gewijzigd van proportioneel naar hybride/Mix. Dit kiessysteem heeft kenmerken van proportioneel, maar heeft zoveel bijzondere bij-effecten, zoals 40 zetels bonus grootste partij, dat het niet reëel is om Griekenland in de proportionele categorie te plaatsen.

Roemenie gewijzigd van proportioneel naar gemixt (in specifieke zin stond Roemenie wel goed genoteerd).

Bulgarije gewijzigd van proportioneel naar mix/hybride. Dit vanwege de hoge kiesdrempel van 4% en de grootte van veel districten. Deze wijziging is dus niet zo zeer, omdat het kiessysteem parallel of MMP is.

Nauru gewijzigd van "other" naar mix/hybride, vanwege aangepaste BC.

N = 19

Jaar: gecorrigeerd naar 2009

○ Proportioneel

Originele variabele: idea_esf, electoral system design (QOG, 2013, p, 238)

Nieuwe Variabele: Dummy_idea_esf_pr

Wijzigingen originele variabelen:

Oekraïne gewijzigd in proportioneel. rond 2007 was er sprake van een proportioneel systeem. In 2012 heeft er een wijziging plaatsgevonden naar een gemixt systeem.

N = 61

Jaar: gecorrigeerd naar 2009

B. Type kiessysteem op basis van precieze eigenschappen

Alle geschetste kiessystemen uit subparagraaf 2.2.2. worden apart geanalyseerd, tenzij er niet genoeg landen zijn die een betreffend kiessysteem hebben. Mogelijk worden ze dan samengevoegd met daarop lijkende kiessystemen.

Originele Variabele: electoral system for national legislature: dummy's idea_esl (QOG, 2013, p, 238)

Nieuwe variabele: Dummy_idea_esl_(type kiessysteem)

Wijzigingen originele variabelen:

Het Griekse systeem is buiten beschouwing gelaten en gecodeerd als "unspecified"

Mongolië gewijzigd van parallel naar FPTP (zie bovenstaand)

Vanuatu gewijzigd van FPTP/SNTV naar SNTV

Jaar: gecorrigeerd naar 2009

N: 116 (inclusief Griekenland)

C. Zetelverdeling/verhouding parlement (als indirect effect van type kiessysteem)(2.3.1)

Deze variabele is toegevoegd, omdat zo duidelijk wordt welke verdeling het meest ideaal zou kunnen zijn voor stabiliteit, in de wetenschap dat electorale systemen zetelverdelingen tot gevolg hebben. Vervolgens kan worden nagegaan welk kiessysteem daarbij past. In die zin is het een interveniërende variabele die er op deze manier tussen uit wordt gehaald.

Variable: Effective Number of Parliamentary or Legislative Parties: gol_enpp (QOG, p. 192)

Jaren: 2006-2011, N: 107

Formule: Laakso and Taagepera, 1979. Dit is dezelfde formule als eerder al is besproken door Lijphart (2012, p. 66).

Opmerking: Ik heb deze variabele zo samengesteld dat het effectieve aantal partijen wordt berekend over de laatste 2 verkiezingen voor of op 2009. Op deze manier kan het effectieve aantal partijen nog invloed uitoefenen op de afhankelijke variabele en worden extreme eenmalige uitschieters voorkomen.

D. Alternatieve proportionaliteitsvariabele

Een andere variabele is er gecreëerd om de gemiddelde uitwerking van een electoraal systeem te meten in de context van de actuele politieke situatie. Deze variabele is samengesteld op basis van het type kiessysteem en op basis van het effectieve aantal partijen. Het aantal effectieve partijen en het type kiessysteem correleren extreem met elkaar met een significantie van $P < 0.001$, dit is dan ook de legitimering om er één variabele van te maken. Ik heb hierbij de drie type kiessystemen gerankt op basis van hun theoretische uitwerking op de mate van proportionaliteit, waarbij 1 (meerderheid) minst proportioneel is en 3 (proportionele kiessystemen) meest proportioneel. Vervolgens heb ik deze waarden vermenigvuldigt met het aantal effectieve partijen zoals hierboven besproken. Daar kwam een uitkomst uit van: Dominica die op een waarde van 1.45 uitkwam en Brazilië die op een waarde van 31.32 uitkwam. Deze waarden zonder toegekende meeteenheid zeggen dat met het kiessysteem dat Dominica heeft in relatie tot het aantal effectieve partijen, het systeem gemiddeld een extreme meerderheidsuitwerking zal hebben in het parlement en dat Brazilië een extreme proportionele uitwerking zal hebben. Deze uitslag heb ik

vervolgens gestandaardiseerd omdat de effecten in standaarddeviaties makkelijker te duiden zijn. Het grote voordeel van deze variabele is dat er in feite een supervariabele is gecreëerd die rekening houdt met de context waarin een electoraal systeem opereert en waarbij input en output in één variabele meegenomen wordt. Hierbij is Brazilië de enige extreme “outlier” (meer dan 3 standaarddeviaties van het gemiddelde) en daarom heb ik deze niet meegenomen in de analyse. Dit komt overigens door de verschillende autonome regio’s die elk op pure proportionele basis een bepaald aantal zetels afvaardigen (minimaal 8 en maximaal 70) en waarbij er binnen die regio’s veel regiogebonden groeperingen actief zijn. Ik heb verder kiesdrempel of exacte electorale formule niet meegenomen. Ik veronderstel dat dit mede tot uiting komt in het aantal mogelijke effectieve partijen.

Variabele: Proportionaliteitsvariabele

N = 107

Afhankelijke variabele

Stabiliteit democratie

In dit onderzoek zal de Failed State Index worden gebruikt als primaire afhankelijke democratische stabiliteitsvariabele. Deze variabele is geschikt vanwege de nauwkeurigheid waarmee landen gemeten zijn op basis van 12 indicatoren; ze zijn opgebouwd uit sociale, economische en politieke indicatoren. Ook is deze variabele niet teveel gekoppeld aan het zijn van een electorale democratie, bij andere stabiliteitsvariabelen is veel collineariteit. Verder is deze meetmethode ook redelijk objectief, doordat naar artikelen en rapporten is gekeken en hebben de cijfers ook betrekking op 2008/2009. Bij 0 is een land het meest stabiel, bij 120 is een land het minst stabiel.

Variabele: ffp_fsi, Failed State Index (FSI) (QOG, p. 346)

N = 101

Jaar: 2008/2009

Opmerking: De reikwijdte van de cases is: 18.3 (Noorwegen) – 101.8 (Haïti). Er is slechts een aantal van 101 landen onderzocht, 15 landen zullen in deze analyse niet worden meegenomen, met name kleine landen.

De FSI kent de volgende 12 indicatoren op de drie dimensies (niet vertaald):

Social Indicators

- (1) Mounting Demographic Pressures.
- (2) Massive Movement of Refugees or Internally Displaced Persons creating Complex Humanitarian Emergencies.
- (3) Legacy of Vengeance-Seeking Group Grievance or Group Paranoia.
- (4) Chronic and Sustained Human Flight.

Economic Indicators

- (5) Uneven Economic Development along Group Lines.

(6) Sharp and/or Severe Economic Decline.

Political Indicators

(7) Criminalization and/or Delegitimization of the State.

(8) Progressive Deterioration of Public Services.

(9) Suspension or Arbitrary Application of the Rule of Law and Widespread Violation of Human Rights.

(10) Security Apparatus Operates as a "State Within a State".

(11) Rise of Factionalized Elites;

(12) Intervention of Other States or External Political Actors.

Overige variabelen

Onderstaande variabelen zijn ergens in het onderzoek benut of was de bedoeling dat ze geoperationaliseerd werden, maar zijn niet altijd opgenomen in de thesis.

Overige afhankelijke parlementaire stabiliteitsvariabelen

II. Variabele: Gd_ptss, Political terror scale –US department (QOG, p. 85)

N = 103

Jaar: 2009

III. Variabele: corr_parl, percepties van corruptie parlement

N= 68

Jaar = 2010/2011

Opmerking: deze variabele is qua N ook beperkt en zal met terughoudendheid moeten worden

Controleconcepten electorale systemen en stabiliteit algemeen (parlement en democratie)

1. Verdeeldheid samenleving in de zin van bevolkingsgroepen (algemeen)

Variabelen: al_ethnic, al_language en al_religion (QOG, p. 132) en fe_etfra (QOG, p. 178)

Onderscheid op basis van: etniciteit, taal en religie en een samengestelde variabele van culturele diversiteit. Variatie kan bij beide tussen 0 en 1. Hoe meer verschillen er zijn hoe dichter bij 1.

De variabele geeft aan wat de kans is dat twee toevallig geselecteerde personen hetzelfde kenmerk hebben.

N= 100+ voor eerste 3 en voor fe_etfra = 82

2. Politieke cultuur (algemeen)

Dit concept is op twee voorname wijzen uitlegbaar. Ten eerste kan er sprake zijn van een cultuur waarin een vorm van democratie als grootste goed wordt gezien. Ten tweede kan met cultuur bedoeld worden, cultuur die historisch op een bepaalde manier tot stand is gekomen. Beide vormen zullen in deze thesis worden benut.

Variabelen: eiu_dpc; democratische politieke cultuur (QOG, p. 61) en ht_region; gebied in de wereld (dummy's gecodeerd als Westerse landen, Zuid en Midden-Amerikaanse landen, Afrikaanse landen en

overige landen) (QOG, p. 116) en ht_colonial_2 (koloniale achtergrond, gecodeerd als Verenigd Koninkrijk en niet Verenigd Koninkrijk gelieerd) (QOG, p. 117).

Jaar 2009

N = 116.

Opmerking, de laatste codering van het Verenigd Koninkrijk en niet het Verenigd Koninkrijk maak ik onder andere op uit het feit dat meerderheidssystemen meer gelinkt zouden zijn met Britse invloeden. Daarom is het goed daarvoor te controleren. Zie ook:

http://wikisum.com/w/Lijphart: Patterns_of_democracy (hoofdstuk 6) 19-8-2013

Hieronder wordt aangegeven met welke van de 2 hoofdtheorieën de concepten verband houden en in welke relatie die is besproken.

3. Scheidslijnen bevolking(sgroepen) (consociationalisme)

Zie 1.

4. Vetoën beslissingen andere bevolkingsgroepen (consociationalisme)

Dit concept is in directe zin onmeetbaar. Er zal wel in het algemeen worden gekeken naar de functionele machtsverdeling binnen een land, waarbij de haalbaarheid van beleidsverandering wordt gemeten in termen van veranderingen van voorkeuren van één politieke actor. De scores zijn gebaseerd op een ruimtelijke model van 0 tot 1.

Variabele: h_polcon3, political constraints index 3 (QOG, p. 202)

N = 109

JR: 2007-2009

5. Presidentialisme (consociationalisme)

In de context van de literatuur is de belangrijkste eigenschap van dit concept dat er een president is die wordt gekozen door het volk en waarvan het waarschijnlijk is dat die functie belangrijker is dan van een parlementariër. Om die reden is er een dummy variabele gemaakt, die zo is gecodeerd dat waar conform idea_esp sprake is van een directe verkiezing door het volk van een president er een waarde 1 is toegekend en voor het overige 0.

Variabele: idea_esp, electoral system for the president (QOG, p.

N= 116

Jaar: 2005

Variabele: er is nog een controle geweest of de gegevens in 2009 niet zijn veranderd en dat is niet het geval.

6. Kiesdrempel (consociationalisme)

Dit concept is alleen van toepassing op systemen met een vorm van proportioneel representatieve vertegenwoordiging. Er is in directe zin weinig informatie beschikbaar over deze variabele.

Dpi_thresh, Vote threshold for representation. D

7. Effectieve partijen (consociationalisme)

Zie onafhankelijke variabele.

8. Gefragmenteerd partijsysteem (tegen consociationalisme)
Dit concept vertaald in dpi_tf, Total fractionalization (QOG, p. 165) vertoont zeer hoge collineariteit met het aantal effectieve partijen. Derhalve hoeft het niet apart te worden opgenomen.
9. Aanwezigheid anti systeempartij (tegen consociationalisme)
Hier is helaas geen data voor gevonden.
10. Sterke religieuze scheidslijnen (tegen consociationalisme)
Te weinig data beschikbaar. Er kan wel worden nagegaan hoeveel scheidslijnen er zijn, maar niet wat de kracht daarvan is.
11. Gematigdheid groepen (noodzakelijke voorwaarde consociationalisme)
Voor deze variabele geldt hetzelfde als bij anti-systeempartij.
12. Engelssprekende achtergrond (meerderheidsstroming)
Zie 2.
13. Kracht van het parlement (meerderheidsstroming)
Dit concept kan één op één worden omgezet in een beschikbare variabele. De kracht van het parlement is groter als op een schaal van 0 tot en met 1 het cijfer dicht bij de 1 ligt.
Variabele: fk_ppi, parliamentary power index (QOG, p. 188)
Jaar: 2009
N = 84
14. Snelheid ontstaan regeringen (meerderheidsstroming)
Geen variabele beschikbaar
15. Verhouding oppositie – coalitie (meerderheidsstroming)
Geen variabele beschikbaar die iets kan zeggen over de rolverdeling van oppositie en coalitie, laat staan één die het ook helder maakt.
16. Overzichtelijkheid systeem (meerderheidsstroming)
Voor deze variabele geldt hetzelfde als bij de vorige.
17. Verantwoordelijk houden regering (meerderheidsstroming)
Een variabele zou kunnen zijn de mate waarin er een regime verandering plaatsvindt, maar die is niet beschikbaar, dus ook voor dit concept is geen variabele.
18. Anticiperen op veranderingen (meerderheidsstroming)
Geen variabele beschikbaar die dit goed kan weergeven. Wel is het een logische redenering dat naarmate het parlement krachtiger is, het ook sneller in staat is om te reageren.
19. Linken met de kiezer (meerderheidsstroming)
Deze relatie is niet helder in een beschikbare variabele uit te drukken.
20. Hervormingskracht (meerderheidsstroming)
Geen variabele beschikbaar, wel is ook hier te verwachten dat een sterker parlement beter in staat is om te reageren op ontwikkelingen in de samenleving.
21. Grote veranderingen van de macht (tegen meerderheidsstroming)
Dit concept refereert aan de continuïteit van beleid. Hiervoor is geen geschikte variabele beschikbaar.

22. Cliëntisme (tegen meerderheidsstroming)

Deze variabele wordt vertaald in de vorm van corruptie (zoals in de theorie aangegeven). Het gaat bij deze variabele om de ervaren mate van corruptie.

Wbgi_cce, control of corruption (estimate) (QOG, p. 124)

N= 114

Jaar: 2009

Opmerking: deze variabele correleert erg met de economische staat van een land. Het is de bedoeling economische invloeden zo min mogelijk mee te nemen.

23. Tevredenheid (tegen meerderheidsstroming)

Dit kan worden opgehaald uit de wijze waarop burgers vertrouwen hebben in politici en in het parlement (corrupt of niet), voor de laatste verwijs ik naar de stabiliteitsvariabelen.

Variabele: wef_ptp, public trust in politicians (QOG, p. 378)

N=91

Jaren 2011/2012

Parlement:

24. aantal partijen

Is al opgenomen in de onafhankelijke variabelen.

25. wijzigingen in het electorale systeem

Er is geen data beschikbaar van het aantal wijzigingen van electorale systemen.

26. Presidentialisme

Deze is reeds beschreven onder 5.

27. leeftijd democratisch regime

De leeftijd in jaren wordt uitgedrukt vanaf het moment dat het regime onafgebroken democratisch is geweest tot en met 2009.

Variabele: p_durable (regime durability)

Jaar: 2009

N = 89

28. functioneren overheid

wbgi_gee, government effectiveness (QOG, p. 123)

N=116

Jaar: 2009

29. economische ontwikkeling

Dit concept wordt bewust niet meegenomen als het om de stabiliteit in de wereld gaat in het onderzoek als controlevariabele, bijvoorbeeld in de zin van GDP per capita. Ik heb wel enkele regressies gedraaid met deze variabele en dan blijkt dat deze altijd significant is als het gaat om democratische stabiliteit.

30. Globalisering

De “index of globalization” (QOG, p. 175) is een samengestelde index uit drie andere indexen; een sociale, een politieke en een economische, waarbij de laatste het zwaarst weegt. Deze index varieert van 0 tot 100, waarbij hoe hoger het cijfer hoe meer globalisering van een land (beïnvloed door de wereld).

Variabele: dr_ig, index of globalization

N= 107

Jaar = 2009

31. moment ontstaan democratie

Zie 27. Kan met dezelfde variabele gemeten worden.

32. wijze waarop democratie is ontstaan

geen data beschikbaar.

33. maatschappelijke middenveld actief tijdens ontstaan democratie

geen data beschikbaar.

34. partijidentificatie

geen data beschikbaar.

35. aanwezigheid maatschappelijke organisatie

Dit concept wordt omgezet in de (geschatte) variabele van het aantal maatschappelijke organisaties per miljoen inwoners. Omdat de variabele geschat is moet er voorzichtig mee worden omgegaan.

Variabele: gr_csopop, cso's per population (QOG, 202)

N=90

Year: 2008

Opmerking: Botswana, Luxemburg, Belize, en Oost-Timor liggen meer dan 3 standaarddeviaties van het gemiddelde en worden verwijderd. (62.73, 78.82, 86.48, 259.81)

36. Opkomst verkiezingen

Er is een variabele gecreëerd aan de hand van de verkiezingsopkomst tussen 2005 en 2012 voor het parlement op basis van gegevens van IDEA.

Variabele : opkomst als percentage van totale kiesgerechtigde bevolking

N= 111

Opmerking : 20 van deze landen kennen een verplichte opkomst. Het is raadzaam om deze landen uit de analyse te houden.

Democratie:

37. Economische ontwikkeling

Zie 29.

38. Intreden democratisch proces

Zie 27.

39. Geografische spreiding bevolkingsgroepen

Geen data beschikbaar

40. Geografische grootte land + dichtbevolktheid

Als zodanig in het concept zal deze variabele niet worden meegenomen. Wel wordt er een variabele bevolkingsomvang per land gecreëerd. Deze wordt echter verdeeld in vier dummy_pop variabelen (van 0 tot 500.000, van 500.000 tot 5 miljoen, van 5 miljoen tot 15 miljoen en van 15 miljoen tot hoogste waarde (India) (Allison, 1999, p. 165)

Variabele: unna_pop, population (QOG, p. 313)

N=116

Jaar : 2009

Opmerking deze variabelen kan ook worden benut in het kader van de globalisatieredenering.

41. Autonomie en soevereiniteit landen

Op basis van de enige beschikbare variabele P_frgement heb ik moeten concluderen dat de groep van cases te beperkt is.

42. Politieke cultuur

Zie 2.

43. Homogeniteit van het volk

Zie 1.

44. Spreiding van de macht

Zie 4.

45. Verzorgingsstaat

Geen data voor zoveel landen beschikbaar

46. Vrijheid en autonomie individu

Deze variabele zal met heel veel variabelen correleren. Hier moet dus wel op gelet worden.

fh_pair Personal Autonomy and Individual Rights (QOG, 68)

N = 116

Jaar: 2009

47. Liberale constituties

Geen directe data beschikbaar

48. Rol oppositie

Geen data beschikbaar, zie 15.

49. Steun democratisch proces

Zie 2.

In deze 49 controleconcepten zitten een aantal variabelen die voor een deel hetzelfde meten. Ook zouden concepten die nu alleen bij parlement staan, ook best bij democratie kunnen staan. Verder zal er tussen verschillende variabelen in de daadwerkelijk uitwerking veel correlatie kunnen zitten, op basis waarvan het niet nodig is dat concept op te nemen als variabele.

Bijlage 2: SPSS output

Alleen de modellen uit hoofdstuk 4.2 en 4.3 waarover in hoofdzaak is gerapporteerd zijn opgenomen als output. Voor de overige informatie en de dataset kan contact worden opgenomen met Rigo Heldoorn via ehheldoorn@gmail.com.

SPSS output 4.2

Model 1

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.401 ^a	.161	.142	20.72157

a. Predictors: (Constant), dummy direct elected pres, proportionaliteitsvariabele

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
		B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
1	(Constant)	60.614	4.538		13.357	.000		
	proportionaliteitsvariabele	-1.098	.407	-.259	-2.697	.008	.993	1.007
	dummy direct elected pres	14.842	4.322	.329	3.434	.001	.993	1.007

a. Dependent Variable: failed state index total

Model 2

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.418 ^a	.175	.138	20.77397

a. Predictors: (Constant), dummy Colonial Origin 1=english, Ordinal_unnaPOP, dummy direct elected pres, proportionaliteitsvariabele

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics
	B	Std. Error	Beta			Tolerance
1 (Constant)	62.835	8.629		7.282	.000	
dummy direct elected pres	15.836	4.536	.351	3.491	.001	.906
Ordinal_unnaPOP	-2.088	2.039	-.100	-1.024	.308	.966
proportionaliteitsvariabele	-.890	.492	-.210	-1.809	.074	.682
dummy Colonial Origin 1=english	3.278	5.828	.068	.562	.575	.619

a. Dependent Variable: failed state index total

Model 3

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.631 ^a	.399	.335	18.58515

a. Predictors: (Constant), proportionaliteitsvariabele, dummy direct elected pres, Ordinal_unnaPOP, dummy_lp_legorsocialist, dummy_lp_legor_Germ_SCAND, % Women in parliament (lower), dummy_lp_legorEnglish, CSOs per Population

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
1 (Constant)	67.860	11.378		5.964	.000		
dummy direct elected pres	9.124	4.465	.198	2.044	.044	.842	1.188
CSOs per Population	.141	.210	.082	.675	.502	.538	1.858
dummy_lp_legor_Germ_SCAND	-27.319	7.297	-.388	-	.000	.735	1.360
				3.744			
dummy_lp_legorEnglish	3.387	5.391	.068	.628	.532	.674	1.485
dummy_lp_legorsocialist	-3.905	6.233	-.069	-.627	.533	.654	1.529
Ordinal_unnaPOP	-.554	2.582	-.025	-.215	.831	.605	1.652
% Women in parliament (lower)	-.538	.244	-.246	-	.030	.638	1.568
				2.207			
proportionaliteitsvariabele	-.083	.457	-.019	-.182	.856	.700	1.429

Model 4

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.879 ^a	.773	.746	11.48971

a. Predictors: (Constant), % Women in parliament (lower), dummy_lp_legorFrecnch, Ordinal_unnaPOP, dummy direct elected pres, proportionaliteitsvariabele, dummy_lp_legorsocialist, dummy_lp_legor_Germ_SCAND, CSOs per Population, Internet Users (per 100 People)

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
1 (Constant)	95.037	6.731		14.119	.000		
proportionaliteitsvariabele	.535	.288	.124	1.858	.067	.674	1.484
dummy direct elected pres	-1.191	2.912	-.026	-.409	.684	.756	1.322
CSOs per Population	-.043	.131	-.025	-.332	.741	.530	1.888
dummy_lp_legor_Germ_SCAND	-4.951	5.405	-.070	-.916	.363	.512	1.953
dummy_lp_legorFrecnch	-4.531	3.334	-.097	-1.359	.178	.588	1.700
dummy_lp_legorsocialist	1.387	4.239	.024	.327	.744	.540	1.851
Internet Users (per 100 People)	-.710	.064	-.879	-	.000	.485	2.060
				11.129			
Ordinal_unnaPOP	-1.639	1.599	-.073	-1.025	.309	.603	1.658
% Women in parliament (lower)	-.134	.155	-.061	-.867	.389	.603	1.659

a. Dependent Variable: failed state index total

SPSS output 4.3

Model 1

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.879 ^a	.773	.744	11.32676

a. Predictors: (Constant), interactie_propor_al_ethnic, Ordinal_unnaPOP, Internet Users (per 100 People), dummy_lp_legorsocialist, dummy direct elected pres, dummy_lp_legorEnglish, % Women in parliament (lower), dummy_lp_legor_Germ_SCAND, Ethnic fractionalization, proportionaliteitsvariabele

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	T	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
1 (Constant)	88.085	6.276		14.035	.000		
proportionaliteitsvariabele	-.634	.519	-.152	-1.221	.226	.186	5.366
dummy direct elected pres	1.379	2.827	.031	.488	.627	.722	1.384
Ordinal_unnaPOP	-1.401	1.171	-.066	-1.197	.235	.951	1.052
% Women in parliament (lower)	-.068	.149	-.032	-.459	.647	.599	1.669
dummy_lp_legor_Germ_SCAND	.184	5.005	.003	.037	.971	.576	1.735
dummy_lp_legorEnglish	4.238	3.294	.088	1.287	.202	.613	1.631
dummy_lp_legorsocialist	5.303	3.530	.093	1.502	.137	.747	1.339
Internet Users (per 100 People)	-.612	.066	-.779	-9.268	.000	.407	2.457
Ethnic fractionalization	-9.184	9.995	-.100	-.919	.361	.243	4.107
interactie_propor_al_ethnic	2.393	1.045	.322	2.290	.025	.145	6.887

a. Dependent Variable: failed state index total

Model 2

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.871 ^a	.759	.733	11.66717

a. Predictors: (Constant), Religious fractionalization, Ordinal_unnaPOP, Internet Users (per 100 People), dummy_lp_legorsocialist, proportionaliteitsvariabele, dummy direct elected pres, % Women in parliament (lower), dummy_lp_legor_Germ_SCAND, dummy_lp_legorEnglish

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	T	Sig.	Collinearity Statistics	
		B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
1	(Constant)	87.512	5.638		15.523	.000		
	proportionaliteitsvariabele	.451	.284	.106	1.587	.116	.652	1.533
	dummy direct elected pres	.121	2.891	.003	.042	.967	.720	1.388
	Ordinal_unnaPOP	-1.480	1.184	-.069	-1.250	.215	.953	1.049
	% Women in parliament (lower)	-.088	.146	-.041	-.599	.551	.641	1.560
	dummy_lp_legor_Germ_SCAND	-2.823	5.043	-.039	-.560	.577	.601	1.665
	dummy_lp_legorEnglish	3.887	3.877	.080	1.003	.319	.465	2.150
	dummy_lp_legorsocialist	5.668	3.837	.098	1.477	.143	.667	1.499
	Internet Users (per 100 People)	-.668	.059	-.847	-	.000	.522	1.916
					11.295			
	Religious fractionalization	-.925	6.845	-.010	-.135	.893	.593	1.686

a. Dependent Variable: failed state index total

Model 3

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.884 ^a	.781	.749	11.59595

a. Predictors: (Constant), interactie_elgunn2_propor, dummy direct elected pres, dummy_lp_legor_Germ_SCAND, Ordinal_unnaPOP, dummy_lp_legorsocialist, dummy_lp_legorENGLISH, % Women in parliament (lower), Internet Users (per 100 People), proportionaliteitsvariabele, % of Pop. not Speaking the Most Widely Used Language

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
1 (Constant)	89.855	6.079		14.782	.000		
proportionaliteitsvariabele	-.319	.464	-.072	-.688	.494	.291	3.439
dummy direct elected pres	1.463	3.176	.032	.461	.646	.680	1.470
Ordinal_unnaPOP	-.421	1.262	-.020	-.334	.740	.913	1.095
% Women in parliament (lower)	-.161	.156	-.075	-1.030	.307	.604	1.655
dummy_lp_legor_Germ_SCAND	.166	5.191	.002	.032	.975	.571	1.750
dummy_lp_legorENGLISH	2.899	3.452	.060	.840	.404	.624	1.602
dummy_lp_legorsocialist	.402	5.350	.005	.075	.940	.847	1.180
% of Pop. not Speaking the Most Widely Used Language	-16.615	10.728	-.180	-1.549	.126	.239	4.180
Internet Users (per 100 People)	-.655	.073	-.827	-8.919	.000	.375	2.670
interactie_elgunn2_propor	2.468	1.252	.248	1.972	.053	.203	4.918

a. Dependent Variable: failed state index total